

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 60 · 15. mars
Sesjonen 2023–2024

Møte fredag den 15. mars 2024 kl. 9

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 60):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Erlend Wiborg om lovhjemmel til å hindre etablering og drift av integreringshemmende virksomhet
(Innst. 225 S (2023–2024), jf. Dokument 8:22 S (2023–2024))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Ola Elvestuen, Ingvild Wettrhus Thorsvik og Grunde Almeland om bekjempelse av transnasjonal undertrykkelse av eritreere i Norge
(Innst. 226 S (2023–2024), jf. Dokument 8:30 S (2023–2024))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om en ny handlingsplan mot antisemittisme
(Innst. 218 S (2023–2024), jf. Dokument 8:31 S (2023–2024))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Kristine Linnestad, Mudassar Kapur, Mari Holm Lønseth og Liv Kari Eskeland om tiltak for lavere gebyrer innen vann- og avløpssektoren
(Innst. 227 S (2023–2024), jf. Dokument 8:35 S (2023–2024))
5. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda Hofstad Helleland, Nikolai Astrup, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup, Sveinung Stensland og Svein Harberg om Norges neste steg for kunstig intelligens
(Innst. 228 S (2023–2024), jf. Dokument 8:46 S (2023–2024))
6. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson, Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Geir Jørgensen om å forlenge permitteringsperioden og holde byggeaktiviteten oppe for å beholde fagarbeidere i byggenæringen
(Innst. 221 S (2023–2024), jf. Dokument 8:59 S (2023–2024))
7. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Abid Raja, Ingvild Wettrhus

Thorsvik, Freddy André Øvstegård, Grete Wold og Kathy Lie om å styrke tolketjenesten
(Innst. 192 S (2023–2024), jf. Dokument 8:61 S (2023–2024))

8. Referat

Presidenten [09:00:03]: Det foreligger fem permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Mani *Hussaini* i tiden fra og med 16. til og med 23. mars, for å delta på reisen til Argentina og Brasil med den felles parlamentarikerdelegasjonen til EFTA og EØS
- fra representantene Bengt Rune *Strifeldt* og Lars *Haltbrekken* om permisjon i tiden fra og med 19. til og med 22. mars, og fra representanten Øystein *Mathisen* om permisjon i tiden fra og med 19. til og med 21. mars – alle for å delta på den arktiske parlamentarikerkonferansen i Kiruna, Sverige
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Lise *Selnes* i dagene 19. og 20. mars for å delta på møter i Europarådets parlamentarikerforsamling i Paris

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
  - For Akershus: Ragnhild Male *Hartviksen* 19.–21. mars
  - For Finnmark: Terje *Hansen* 19.–21. mars
  - For Hedmark: Bente Irene *Aaland* 19.–20. mars
  - For Nordland: Karianne B. *Bråthen* 19.–21. mars
  - For Sør-Trøndelag: Hilde Marie Gaebpie *Danielson* 19.–21. mars

Presidenten [09:01:10]: Representanten Hege Bae Nyholt vil framsette et representantforslag.

Hege Bae Nyholt (R) [09:01:27]: På vegne av stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kathy Lie og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å innføre nettpornofilter på offentlige og kommunalt eide nettverk.

Presidenten [09:01:43]: Representanten Ola Elvestuen vil framsette to representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [09:02:02]: Jeg har gleden av å legge fram et representantforslag på vegne av stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Guri Melby, Alfred Jens Bjørlo, Ingvild Wettrhus Thorsvik, André N. Skjelstad og meg selv om å ferdigbehandle nasjonal ramme for vindkraft.

Jeg har også gleden av å legge fram et representantforslag fra Guri Melby, Sveinung Rotevatn og meg selv om innføring av et årlig mål for reduksjon av avskoging i Norge.

Presidenten [09:02:38]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [09:02:46]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Erlend Wiborg om lovhjemmel til å hindre etablering og drift av integreringshemmende virksomhet (Innst. 225 S (2023–2024), jf. Dokument 8:22 S (2023–2024))

Presidenten [09:03:03]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [09:03:33] (ordfører for saken): Denne saken har vi i kommunal- og forvaltningskomiteen debattert tidligere her i salen. Som representantene fra Fremskrittspartiet skriver i forslaget, ble det i 2021 gjort to vedtak som også Arbeiderpartiet og Senterpartiet sto bak. Det ene forslaget handlet om å gi kommunene bedre virkemidler til å hindre fritidsaktiviteter for barn og unge som kan bidra til radikaliserings eller være i strid med barns rettigheter etter likestillings- og diskrimineringsloven. Det andre handlet om tiltak for å kartlegge omfanget av pengestøtte til utlandet til religiøse organisasjoner, uavhengig av om organisasjonen mottar statsstøtte.

Fellesskapets politikk overfor ulike tros- og livssynssamfunn må utformes opp mot viktige fellesverdier som demokrati, rettsstat, menneskerettigheter, ikke-diskriminering, likestilling og trosfrihet. Tros- og livssynssamfunnene kan spille en viktig rolle ved å være med og løse sosiale utfordringer, fremme integrering og dempe konflikter.

Vi må likevel ta det på alvor når enkelte aktører driver virksomhet rettet mot barn og unge som kan virke direkte negativt på integreringen. Vi håper derfor at de to vedtakene som nå er til oppfølging i regjeringen, kan gi noen nye verktøy for å hindre at organiserte fritidsaktiviteter for barn og unge kan hemme deres muligheter til deltakelse i og tillit til storsamfunnet.

Mari Holm Lønseth (H) [09:05:31]: Personer som kommer fra utlandet til Norge, skal bli integrert i det norske samfunnet. Det innebærer bl.a. å ta del i det norske samfunnet, lære seg norsk og respektere grunnleggende verdier som gjelder her i landet.

For å lykkes med integreringen er det viktig at vi holder fast ved den styrte og spredte bosettingspolitikken som vi har i Norge. Det gjør at nyankomne blir bosatt i hele landet og raskt får muligheten til å få et bredt norsk nettverk.

Samtidig vet vi at innvandrere i større grad enn befolkningen ellers bor sentralt. Det betyr også at vi ser at det er noe større opphopning av innvandrere i de store byene. Det kan også bringe med seg enkelte levekårsutfordringer om tilknytningen til arbeidslivet er svakere og om man har dårligere norskkunnskaper.

For Høyre er det et mål å hindre segregering og oppbygging av parallellsamfunn. Det krever tiltak på flere fronter. Det krever en boligpolitikk som gjør at også personer som kommer fra andre land, får muligheten til å ta del i det ordinære boligmarkedet, en oppsøkende politikk for å få andelen barn med minoritetsbakgrunn inn i barnehage, en god skole som gjør at alle barn helt uavhengig av bakgrunn kan få grunnleggende ferdigheter de trenger for å kunne bli det de vil, og tydelige krav og forventninger til den enkelte om deltagelse i arbeidsliv og ferdigheter i norsk. Da må vi også stille opp med bedre norskopplæring og mer målrettede ordninger for å få innvandrere ut i jobb, som Jobbsjansen er et godt eksempel på.

For å hindre utenforskap er det også viktig at det er god tilgang på fritidsaktiviteter og målrettede ordninger for familier med dårlig råd, og vi trenger også et bedre forebyggende arbeid i samarbeid med frivilligheten, politiet og andre for å forebygge kriminalitet.

Samtidig er vi nødt til å ta tak der det vokser fram tilbud som er nærmest integreringshemmende, slik også Fremskrittspartiet peker på i sitt forslag. Jeg er bekymret for at det bygges opp tilbud som i praksis spenner bein under den aktive integreringspolitikken som vi fører. Derfor mener Høyre at det er viktig at vi kjapt får på plass et forbud mot faste etter-skole-tilbud med overnatting, og at kommunene også får bedre virkemidler for å stoppe fritidsaktiviteter som kan bidra til radikaliserings, eller som er i strid med barns rettigheter. Det forventer vi at regjeringen følger opp raskt, og vi mener dette går for sakte i dag. Arbeidet må intensiveres, slik at alle får muligheten til å leve et fritt og selvstendig liv, og at vi bygger ned parallellsamfunn.

Med det vil jeg gjerne også ta opp Høyres forslag.

Presidenten [09:08:20]: Representanten Mari Holm Lønseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Erlend Wiborg (FrP) [09:08:35]: Norge har gjennom mange år hatt høy innvandring fra land med kulturer og verdier som skiller seg vesentlig fra den norske kulturen og norske verdier. Det gjør at integreringsarbeidet blir krevende.

Det kan få alvorlige konsekvenser dersom integreringen feiler og det etableres parallellsamfunn ved siden av det norske samfunnet. Flere europeiske land har opplevd denne problemstillingen i stort omfang. I Sverige har unge mennesker i en årrekke blitt rekruttert til muslimske trossamfunn som har en konservativ og ytterliggående tolkning av islam, noe som har ført til høy rekruttering av svenske muslimer til ekstremistiske grupperinger verden over. Frankrike har hatt svært dårlig kontroll på hvordan muslimske trossamfunn har utviklet seg, og har i den senere tid sett seg nødt til å iverksette drastiske tiltak for å forsøke å gjenvinne noe av kontrollen.

En vellykket integrering krever mye av samfunnet og innvandrerbefolkningen. Integrering blir umuliggjort dersom en gruppe av innvandrerbefolkningen ikke ønsker integrering og heller søker segregering. Det finnes flere eksempler på medlemmer av muslimske trossamfunn som bruker svært mye av sin fritid i lukkede miljøer som ikke fremmer integrering.

Derfor mener Fremskrittspartiet at en viktig forutsetning for at innvandrerbefolkningen skal lykkes med integrering, er å være i miljøer som bidrar til norsk språk og samfunnsutvikling. Når unge mennesker bruker fritiden på koranskoler eller andre tilbud i lukkede miljøer, bidrar dette til å hemme integreringen og skape segregering.

Islam Net, som beskrives av kjennere som antidemokratisk og et springbrett for radikaliserings, har anskaffet en eiendom i Oslo som de ønsker å benytte som base for arbeidet med å få unge muslimer til å praktisere en veldig streng salafi-inspirert form for islam. Våren 2021 vekket det kraftige reaksjoner i det politiske miljøet da Islam Net la frem planene om å etablere det såkalte dawah-senteret i Groruddalen. Den gangen var det bred lokalpolitisk enighet om at etableringen av et slikt senter i Oslo ikke var ønsket. Fremskrittspartiet har tidligere fremmet forslag om å gi kommunene en klar lovhjemmel for å hindre organisasjoner og trossamfunn i å drive integreringshemmende virksomhet. Nå ser vi at etableringen er i full gang, og for Fremskrittspartiet er det avgjørende at norske kommuner rustes for å kunne nekte etableringen av denne typen integreringshemmende tiltak, slik at det ikke skapes parallellsamfunn.

Derfor tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag, og hvis vårt forslag mot formodning blir nedstemt, kommer vi til å støtte Høyres forslag subsidiært.

Presidenten [09:11:40]: Representanten Erlend Wiborg har tatt opp det forslaget han refererte til.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [09:12:00]: SV støtter ikke dette forslaget fra Framstegspartiet, for vi mener at å definere integreringshemmende aktivitet med den inngangen Framstegspartiet har i dette forslaget, blir altfor smalt. Komiteen har nylig fått NOU 2024: 3, om felles innsats mot ekstremisme, og vi mener at dette er eit mykje betre utgangspunkt for å drøfte kva som må til for at vi skal lukkast med å ta vare på eit samfunn for alle.

Noreg er eit liberalt demokrati med trusfridom og ytringsfridom. I tida vi lever i – med store konflikter, kamp om ressursar og krigar fleire stader i verda – er det viktig å halde dei grunnleggjande menneskerettane høgt og kjempe for å bevare folkestyret. Alle land har ei historie som vi må vere bevisste på, snakke sant om og ta eit oppgjør med, om nødvendig, om vi skal stanse valden og vere med på å bidra til å skape fred.

Kampen for menneskeverd er kampen mot vilkårlig maktbruk. Å kjempe for meir rettferdig fordeling er den beste motkrafta mot ekstremisme, uansett kva innpakking det kjem i. Vi må passe på at vi i iveren etter å kontrollere dei skumle andre ikkje skapar polarisering og mistenkjeleggjering og nærer opp under fordomar slik at ein byrjar å leite etter syndebukkar. Demokrati er eit ueinigheitsfellesskap som fungerer best når også mindretallet blir høyrte og teke omsyn til. Vi må dyrke ein kultur som har mot til å konfrontere og ansvarleggjere maktmisbruk på ein sivilisert måte, anten han er religiøs, politisk eller økonomisk forankra. Rå kapitalisme i si autoritære form, der pengane blir sette i sentrum i staden for bevaring av miljø og menneskerettar, er også ein stor trussel mot fred, innanlands og utanlands. Kamp om naturressursar er ofte eit utgangspunkt for slike konflikter. Brot på grunnleggjande menneskerettar er også noko som skapar politisk uro.

Eg deler tanken om at vi skal vere vakne og verne om eit fritt og demokratisk samfunn. Vi må fylgje med, og vi må kjempe mot all politisk og religiøs fundamentalisme som i det opne frie ordskiftet tek til orde for diskriminering, vald og undertrykking, uansett kven som målber slike idéar. Vi menneske har eit stort behov for å finne oss ein flokk til å høyre til i, og få ting er dessverre så samlande som det å dyrke fram eit bilde av ein felles fiende. Eg har større tru på at vi lukkast med å ta vare på eit samfunn med tillit mellom innbyggjarane på tvers av religiøse skiljelinjer om vi gjer det vi kan for å finne fram til det som sameinar oss på tvers av religion og kultur, i staden for å jakte på dei som ikkje er like oss sjølve.

Statsråd Kjersti Toppe [09:15:04]: Takk for interessante innlegg. Som fleire representantar har vore inne på, vart det fremja eit nærmast likelydande forslag frå Framstegspartiet våren 2021. Den gongen gjorde Stortinget følgjande oppmodingsvedtak:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag som gir kommunene bedre virkemidler til å hindre fritidsaktiviteter for barn og unge som kan bidra til radikaliserings- eller være i strid med barns rettigheter eller likestillings- og diskrimineringsloven, herunder:

- en forpliktende samfunnskontrakt for integrering i samarbeid med tros- og livssynssamfunnenes organisasjoner
- mulighet til å kartlegge og føre tilsyn med fritidsaktiviteter for barn og unge som omfatter religiøs undervisning.»

Barne- og familiedepartementet har ansvaret for oppfølging av dette oppmødingsvedtaket, som det òg vert vist til i representantforslaget. Vi ser òg oppfølginga i samanheng med eit anna vedtak, vedtak 498 frå 2019–2020, om eit forbod mot faste etter-skule-tilbod for barn med overnatting. Som eg tidlegare har orientert Stortinget om, reiser begge desse vedtaka ein del krevjande menneskerettslege spørsmål.

Det er påbegynt eit samarbeid mellom fleire departementet for å greia ut moglege verkemiddel og tiltak. Vi skal koma tilbake igjen til Stortinget på eigna vis om oppfølginga av desse. Om kommunane skal ha moglegheit til å kartleggja og føra tilsyn med fritidsaktivitetar for barn og unge som omfattar religiøs undervisning, som det eine vedtaket viser til, vil det vera nødvendig med ein lovheimel for korleis og på kva grunnlag det skal førest tilsyn.

Eg meiner at representantforslaget frå representanten Erlend Wiborg er omfatta av dei allereie vedtatte oppmødingsvedtaka. Eg merkar meg at komiteen òg viser til dei arbeida som er i gang. Det er eit arbeid som har prioritet i departementet. Eg vil òg visa til det representanten Kjerstad sa, om at det er sett ned ein ekstremismekommisjon. Kommisjonen har levert sin rapport no 1. mars. Denne skal på brei høyring, og regjeringa skal fremja ei stortingsmelding om førebygging av ekstremisme i 2025.

Presidenten [09:17:30]: Det blir replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [09:17:41]: Det er veldig viktig at lovarbeidet, som jeg opplever at har veldig bred tilslutning i Stortinget, kommer godt i gang. Som jeg nevnte i mitt innlegg, var det også et enstemmig vedtak i Stortinget fra 2020. Det er noe regjeringen Solberg også skulle følge godt opp. Da kom det akkurat en pandemi. Jeg håper at dette arbeidet nå får fart, sånn at vi faktisk får fremmet disse hjemlene.

Høyre fremmer i dag et forslag om at vedtaket skal følges opp før utgangen av året. Kan statsråden si om hun ønsker å følge opp vedtaket fra Stortinget innen året er omme?

Statsråd Kjersti Toppe [09:18:24]: Eg har merka meg det forslaget. Dette er sjølv sagt noko som eg ønskjer å følgja opp snart, og målet er å få det til innan utgangen av 2024. Som eg sa i innlegget, er det ein god del ting som må greiast ut. Det kan krevja ein lovheimel osv., og det er òg ein grunn til at det tar lengre tid enn det ein kunne sjå føre seg.

Men ja, det er viktige oppmødingsvedtak som vert følgde opp i departementet i samarbeid med andre departement.

Erlend Wiborg (FrP) [09:19:13]: Statsråden sier at man skal vurdere, det må utredes, vi må se på. Det har man gjort i flere år allerede, med den konsekvensen at senteret nå kommer opp å stå. Det er ikke et hvilket som helst senter – det drives av en islamistisk organisasjon, i sterk motstrid til norske verdier.

For å være helt sikker ønsker jeg å stille et konkret spørsmål. Kamzy Gunaratnam, stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet, har i forbindelse med etableringen av dette senteret uttalt at Islam Net er en radikaliseringsmaskin. Er statsråden enig i det?

Statsråd Kjersti Toppe [09:20:10]: Eg ser at representanten òg har stilt statsråd Tonje Brenna det same spørsmålet, som ho har svart skriftleg på. Eg er heilt einig i det statsråd Tonje Brenna har sagt i denne saka. Det er klart at vi skal ha gode og trygge fellesskap og hindra at barn og unge vert ståande på utsida. Det er ekstremt viktig at vi jobbar mot radikaliseringsmaskin.

Det oppmødingsvedtaket som no er til debatt, handlar nettopp om kommunane kan få betre moglegheiters dersom det er slik at ein del tilbod eller ordningar fører til det. Det er slik at viss vi innfører eit nytt inngrep, må vi òg greia ut dei menneskerettslege sidene ved det, og det er det vi no gjer.

Erlend Wiborg (FrP) [09:21:16]: Jeg registrerer at statsråden ikke svarte på mitt konkrete spørsmål, om hun er enig i at Islam Net er en radikaliseringsmaskin. Jeg registrerer også at statsråden er veldig opptatt av at vi her må utrede, vi må vurdere, vi må se på hele problemstillingen. Det har man gjort i flere år. Vi snakker her om en organisasjon som tidligere har tatt til orde for dødsstraff og steining for utroskap, en organisasjon som skiller på menn og kvinner, en organisasjon det er hevet over enhver tvil at står for en av de mest brutale retningene innenfor islam.

Mener statsråden at vi ikke automatisk må stoppe en organisasjon som tar til orde for dødsstraff og steining for utroskap?

Statsråd Kjersti Toppe [09:22:21]: Dette er ikkje eit forslag som handlar om akkurat denne eine saka. Det vi

debatterer no, er om vi skal innføra generelle ordningar i Noreg der vi kan forby ein del organisasjonar og andre tiltak som klart verkar negativt og fremjar radikaliseringsring.

Eg er sjølvsagt for at vi skal kunna hindra det, og at vi kan få heimlar til det, men eg vil berre seia at det er ein del menneskerettslege spørsmål vi òg må greia ut. Dette vil ikkje kunne gjelda berre det eine, det vil gjelda òg generelt. Det er mitt ansvar at det vi legg fram for Stortinget, ikkje er i strid med grunnleggjande menneskerettar.

Erlend Wiborg (FrP) [09:23:25]: Statsråden svarer ikke på spørsmålene! Jeg har nå stilt to konkrete spørsmål i denne replikkvekslingen, og statsråden svarer ikke på noen av dem. Det statsråden sier, hvis man skal ta det bokstavelig, er at vi må utrede at man vil stoppe en organisasjon som står for dødsstraff og steining for utroskap. For meg er det helt uvirkelig.

For å stille spørsmålet på en annen måte: Mener statsråden at det er ønskelig at Islam Net etablerer et aktivitetssenter for barn og unge?

Statsråd Kjersti Toppe [09:24:07]: Det eg har sagt, er at vi skal greia ut det Stortinget har bedt oss om. Vi skal greia ut ein lovheimel sånn at kommunane kan hindra organisasjonar eller trussamfunn som driv klart integreringshemmande aktivitet. Det har eg sagt er eit vedtak vi følgjer opp, og som vi no må gjera dei nødvendige utgreiingane for.

Så vil eg seia tilbake igjen at eg òg er trus- og livssynsminister i Noreg, og eg må seia at det er fantastisk masse bra integreringsarbeid som skjer i regi av dei ulike trussamfunna i Noreg. Det skal vi ikkje frå denne sal driva og på ein måte rakka ned på. Det er utruleg verdifullt for barn og unge i det trussamfunnet, men det er òg tiltak og tilbod som gjeld barn og unge generelt. Det har eg lyst til å presisera etter denne debatten – som har eitt fokus, som er veldig viktig, og som vi no driv og følgjer opp på den beste måten.

Presidenten [09:25:14]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [09:25:26]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Ola Elvestuen, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Grunde Almeland om bekjempelse av transnasjonal undertrykkelse av eritreere i Norge (Innst. 226 S (2023–2024), jf. Dokument 8:30 S (2023–2024))

Presidenten [09:25:47]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Wiborg (FrP) [09:26:20] (ordfører for saken): Først vil jeg takke forslagsstillerne for å løfte fram en utrolig viktig debatt om et problem som må løses. Jeg tror hele Stortinget ser med stor bekymring på den undertrykkelsen mange eritreere i Norge opplever fra regimetro personer. Dette kan uttrykkes gjennom vold, utestengelse fra sosiale sammenkomster på arbeidsplassen, trusler mot familiemedlemmer i Eritrea eller andre land hvis enkeltpersoner her i Norge ikke etterkommer regimets ønsker.

Vi kan ikke akseptere at utenlandske regimer utøver kontroll, undertrykkelse og innkrever diasporaskatt her i Norge. I Norge skal det være norske lover og regler som gjelder, og vi kan ikke tillate at enkeltpersoner her støtter et regime som de hevder at de har flyktet fra. Derfor må vi sørge for at eritreere som søker opphold i Norge, men samtidig støtter regimet, mister sin oppholdstillatelse.

Fremskrittspartiet mener også at statsborgerskap som er feilaktig gitt på grunnlag av beskyttelsesbehov, bør vurderes trukket tilbake. Det er viktig å stoppe innflytelse og kontroll her i Norge gjennom ulike tiltak og hindre pengeoverføringer til regimet, og diasporaskatten er særlig viktig. Derfor har Fremskrittspartiet fremmet tre forslag i denne saken. Vi må granske søknaden om oppholdstillatelse til eritreere i Norge og trekke tilbake oppholdstillatelsen til dem som støtter regimet. Vi må sørge for at det opprettes saker om tilbakekallelse av statsborgerskap til personer som har kommet til Norge fra Eritrea, og som støtter regimet. Det må iverksettes tiltak for å stoppe pengeoverføringer fra Norge til eritreiske myndigheter og organisasjoner som kontrolleres av disse.

Dessverre får ingen av disse forslagene flertall i dag, og troen mange har på at handlingsplaner løser problemer, deler ikke Fremskrittspartiet. Vi mener det må konkrete tiltak til, for det er på høy tid å handle for å beskytte det eritreiske samfunnet i Norge mot regimets undertrykkelse og sikre at norsk suverenitet og norske lover respekteres fullt ut.

Så tar jeg opp forslagene til Fremskrittspartiet.

Presidenten [09:28:52]: Dermed har representanten Erlend Wiborg tatt opp de forslagene han refererte til.

Lene Vågslid (A) [09:29:04] (leiar i komiteen): Takk til saksordføraren for jobben med saka.

Bakteppet for den saka me debatterer i dag, er alvorleg. Personar som høyrer til diasporamiljøa i Noreg, opplever – slik saksordføraren gjorde greie for – å bli utsette for press og kontroll frå myndighetene i andre land på norsk territorium. PST viser òg til dette i si truselvurdering frå i fjor, der dei vurderer at autoritære statar vil bruke sine etterretningstenester til å kartleggje, overvake og påverke eigne borgarar busette i Noreg.

Me veit at det blir brukt ei rekkje verkemiddel for å utøve press på enkeltpersonar og grupper, og dette er ei enorm belastning for den enkelte. Me veit òg at det kan føre til splitting og svekt tillit internt i diasporamiljøa i Noreg. Når framande makter bruker infiltratorar og andre kanalar for å påverke personar som bur i Noreg, er det òg ein potensielt alvorleg trussel mot samfunnssikkerheita.

Transnasjonal undertrykking rammar òg dessverre fleire diasporagrupper i Noreg, ikkje berre eritrearar. Arbeidarpartiet og Senterpartiet meiner difor det er viktig at arbeidet myndighetene gjer på dette feltet, blir retta mot alle grupper som blir ramma. Det blir gjort ein del ting allereie frå ei rekkje sektorar, slik ein kan sjå av innstillinga til saka, for å kjempe mot transnasjonal undertrykking i Noreg. Rapporten frå Proba samfunnsanalyse frå 2023, som det blir vist til i dette representantforslaget, viser likevel at det er grunnlag for å vurdere nye tiltak på feltet. Rapporten peikar òg på at det kan vere behov for ei ytterlegare tydeleggjering av ansvarsdelinga mellom dei ulike sektorane som er involverte.

På bakgrunn av dette vil eg vise til det forslaget som fleirtalet i komiteen i dag fremjar, om å fylgje opp Proba-rapportane frå 2020 og 2023, og setje i verk tiltak for å forhindre transnasjonal undertrykking av personar i Noreg, f.eks. gjennom ein handlingsplan mot transnasjonal undertrykking.

Mari Holm Lønseth (H) [09:31:33]: La meg først få takke Venstre for å ha tatt opp dette veldig viktige initiativet. Takk også for samarbeidet i komiteen, som har brakt oss sammen om et forslag om at det skal iverksettes flere tiltak for å bekjempe transnasjonal undertrykkelse.

Under behandlingen av denne saken har det vært et stort engasjement fra mange som er i Norge, og som opplever alvorlig press og undertrykkelse fra andre med samme nasjonalitet i Norge og i utlandet. Det er svært alvorlig og helt uakseptabelt at personer blir utsatt for trusler, undertrykkelse og krav om å betale diasporaskatt, o.l. Det trengs flere tiltak mot sånn undertrykkelse. Noe av det blir begått fra utlandet, så det kan også være mer krevende for norske myndigheter å iverksette kon-

krete tiltak mot det, men mye skjer også her, på norsk jord.

Det er et godt kunnskapsgrunnlag om omfanget av undertrykkelse, hvor det også er noen anbefalinger til tiltak som bør følges opp. Jeg er glad for at det ser ut til at man går inn for at de to nevnte Proba-rapportene, som også representanten Vågslid tok opp før meg, skal følges opp, også med tiltak. Det kan f.eks. være gjennom en egen handlingsplan, om det blir sett på som det mest hensiktsmessige og effektive tiltaket for å hjelpe mennesker som er utsatt for sånn undertrykkelse. Det viktigste for Høyre er at det iverksettes konkrete tiltak.

Høyre mener også, i likhet med Fremskrittspartiet, at det trengs flere tiltak for å stoppe pengestrømmen ut av landet og til eritreiske myndigheter. Det håper vi kan følges opp i en egen handlingsplan, hvis det er sånn at det ikke skulle få flertall her i dag.

Så har jeg noen få, korte kommentarer til Fremskrittspartiets forslag om tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap for personer som ikke egentlig er forfulgt av regimet. UDI kan i dag iverksette tiltak for tilbakekall på eget initiativ hvis de har grunn til å tro at det foreligger brudd på utlendingsloven. Jeg har full tillit til at UDI også følger opp dette i saker hvor personer kan ha gitt uriktige opplysninger for grunnlag for opphold her. Det vil da være aktuelt med tilbakekall, slik regelverket er utformet i dag. Høyre ser derfor ingen grunn til at Stortinget skal vedta dette på nytt, og det er bakgrunnen for at vi ikke støtter de to forslagene fra Fremskrittspartiet.

Selv om Venstre – prisverdig – særlig har pekt på situasjonen for eritreere i Norge, er det grunn til å understreke at dette også gjelder andre folkegrupper. Det er mennesker i Norge som er redde for å vise seg på demonstrasjoner i frykt for represalier mot sin familie i hjemlandet. Det er helt uakseptabelt.

Det er viktig at det nå iverksettes tiltak rettet mot alle som er utsatt for denne formen for transnasjonal undertrykkelse. Har man søkt beskyttelse i Norge, skal man ikke oppleve å bli forfulgt på norsk jord.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [09:34:49]: Forslagsstillarane bak dette representantforslaget tek opp ei vanskeleg sak – transnasjonal undertrykking. At andre statar legg press på og forfølgjer personar i diasporamiljø som har flytta til Noreg for å få beskyttelse, er ikkje akseptabelt.

Det norske demokratiet byggjer på grunnleggjande menneskerettar: retten til liv, retten til privatliv, yringsfridom, religionsfridom, forsamlings- og foreningsfridom og fridom frå diskriminering. Desse verdiane treng vi at alle får god opplæring i. Særleg viktig er dette arbeidet i ei tid då det er mange konflikhtar mellom land og folkegrupper som lett kan gje negative utslag i form av

konflikter mellom grupper også innanfor norske grenser.

Komiteen har nyleg fått framlagt NOU 2024: 3, Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet. Mange av tiltaka som er foreslåtte i den rapporten, trur eg også vil kunne vere gode tiltak for å forebyggje undertrykking av norske innbyggjarar som blir initiert av andre statar. Vi må sørgje for at all forskning på området held svært høg kvalitet, der kjelder er grundige, dokumentasjon blir gjort grundig og opplysningar blir kvalitetssikra, så ikkje intervju med nokre få styrer ein rapport.

Eg vil vise til svarbrev frå statsråden, som understrekar at arbeid mot transnasjonal undertrykking ikkje bør rettast mot ei spesiell gruppe, men mot alle grupper i Noreg som blir ramma av slik aktivitet. Dette er SV samdi. Vi meiner at arbeidet mot slik aktivitet må vere mest mogleg generelt, og at eigne handlingsplanar for enkeltgrupper vil vere ein krevjande måte å nærme seg dette problemet på.

PST har ansvar for å forebyggje og etterforske flyktningsspionasje, og alminneleg politi har ansvar for å forebyggje og etterforske andre typar lovbrøt som har samanheng med press og kontroll diasporagrupper kan vere utsette for.

I Noreg er det ytringsfridom og forsamlingsfridom, men det er viktig at politiske markeringar følgjer reglane for ytringsfridomen, slik lova set, og at vi sørgjer for at alle får god opplæring i kva reglar som gjeld i Noreg for politisk arbeid, og demokratiske reglar for å gje uttrykk for ulike synspunkt. Vi må utvikle gode samarbeidsarenaer og leggje opp til trygg informasjonsdeling og systematisk dialog med utsette grupper for å fange opp problem med hets og forfølgning så tidleg som råd.

Vi er dessverre i ei konfliktfylt verd. Vi vil aldri greie å stengje all uro ute, men vi kan gjere det vi kan for å kartlegge, forske og forstå mekanismane som fører til radikaliserings og truslar borgarar imellom, og handheve norsk lov i møte med overtramp.

Med dette fremjar eg forslaga SV er ein del av i denne saka.

Presidenten [09:37:42]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [09:37:54]: La meg starte med å takke representantene fra Venstre for å ha løftet denne saken til Stortinget, og også takke alle de fram møtte på galleriet her i dag.

Til denne saken har komiteen mottatt over 600 skriftlige innspill, og det sier litt om hvor stort problemet med transnasjonal undertrykkelse, og særlig transnasjonal undertrykkelse av eritreere, er. Eritrea har siden 1991 vært et militærregime og en ettpartistat. Eritrea

har også totalitært styresett og er blant landene med flest flyktninger på verdensbasis, med obligatorisk militærtjeneste på ubestemt tid som en av de største grunnene til at folk flykter fra landet.

I NOAS' landprofil for Eritrea for 2022 skriver NOAS at flertallet av eritreiske asylsøkere forteller at de har rømt fra eller klart å unnsnippe den obligatoriske nasjonaltjenesten i landet, som omfatter både sivile og militære oppgaver. Videre skriver NOAS at Eritrea er et land uten ytringsfrihet, forsamlingsfrihet, religionsfrihet eller bevegelsesfrihet. Forsvinninger, vilkårlige fengslinger og tortur er dessverre utbredt, og mange eritreere frykter forfølgelse fra myndighetene.

Det er også velkjent at regimet i Eritrea innkrever en skatt på 2 pst. fra alle eritreere bosatt i utlandet, og på den måten finansieres store deler av regimets inntekter.

Når man så har flyktet hit til Norge og unnsloppet dette brutale regimet og svært alvorlige brudd på menneskerettighetene, risikerer man likevel – hvis man er i opposisjon til regimet hjemme i Eritrea – å bli forfulgt av regimetro tilhengere i Norge, gjennom sosialt press, gjennom sanksjoner, gjennom ulike former for press og trusler. Sånn skal vi ikke ha det i Norge.

Derfor er Rødt med på et forslag her i dag, sammen med et flertall i komiteen, om å be regjeringen følge opp to rapporter utarbeidet av Proba, f.eks. gjennom en handlingsplan mot transnasjonal undertrykkelse. Likevel har vi egne forslag i denne saken som vi mener er enda mer forpliktende. Vi har forslag sammen med SV og et eget forslag. Vi ber regjeringen utarbeide en handlingsplan mot transnasjonal undertrykkelse av diasporamiljøer i Norge, siden dette problemet også gjelder andre diasporamiljøer, og vi har et forslag om å kartlegge omfanget av transnasjonal undertrykkelse av diasporamiljøer i Norge og iverksette tiltak for bekjempelse av dette på bakgrunn av en slik kartlegging.

I tillegg foreslår Rødt – svart på hvitt – å be regjeringen utarbeide en handlingsplan for å bekjempe transnasjonal undertrykkelse av eritreere i Norge, fordi det er et særskilt stort problem i det eritreiske miljøet. Likevel er vi veldig glade for at det her i dag blir vedtatt et forslag, og vi håper regjeringen følger opp forslaget så raskt som mulig. Det fortjener alle som har flyktet fra det brutale regimet i Eritrea til Norge. De skal ikke bli undertrykt når de kommer hit.

Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten [09:40:53]: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ola Elvestuen (V) [09:41:12]: Først vil jeg takke komiteen for den generelle støtten forslagene har fått, om at vi må forsterke innsatsen for å stoppe den transna-

sjonale undertrykkelsen av eritreere i Norge, som vi vet og har dokumentert at pågår. Det er egentlig et veldig enkelt forslag: Eritreere i Norge – det er mer enn 30 000 med eritreisk bakgrunn – skal ha den samme friheten her som alle andre i Norge skal ha.

Det er uakseptabelt at diktator Afewerki i Eritrea med sitt ettpartistyre fra PFDJ utøver makt i Norge. Det skjer på forskjellige måter. Proba samfunnsanalyse viser hvordan undertrykkelsen pågår. Det er trusler, trakassering, diskriminering og også utøvelse av vold.

Det vi, Venstres forslagsstillere, har tatt opp spesielt, er det som er nevnt tidligere: innkrevingen av 2 pst. skatt, som det legges mye press på å innkreve fra eritreere i diasporaen – ikke bare i Norge, men over hele verden. Det legges ikke bare press på dem som er her, men også på gjenværende familie i Eritrea. Man har også en situasjon hvor det er umulig å få kontakt med den eritreiske ambassaden, ikke i Norge, men i Stockholm, uten å betale denne 2 pst.-skatten og uten å skrive under på at man ikke lenger kritiserer regjeringen.

Foreninger arrangerer fester og festivaler som i stor grad er ren propaganda for regimet i Eritrea. Det var det som skjedde i Bergen 2. september i fjor. Ekeberghallen hadde det 20. mai i fjor. Dette er altså foreninger som utelukker alle som er kritiske til regimet, og nekter dem adgang. Vi har også tatt opp hvordan regimet kontrollerer eritreiske kirker i Norge. Det er 37–38 som kontrolleres av regimet, der alle som er uenige, presses ut. Sist helg var jeg i en ny kirke i Bodø, en egen, etablert av dem som har vært i opposisjon. Alt dette brukes for å overføre penger til Eritrea.

Som sagt er dette en sentral del. 37 pst. av statsbudsjettet i Eritrea er anslått å komme fra denne innsamlingen internasjonalt. Dette må stoppes – for eritreere i Norge, men også for å bekjempe regimet i Eritrea.

Une Bastholm (MDG) [09:44:30]: Takk også fra Miljøpartiet De Grønne til Venstre for forslaget, og til komiteen for et veldig grundig arbeid.

Venstres forslag er etter mitt syn veldig viktig, det er riktig, og det er på høy tid. Det bor ca. 33 000 eritreere i Norge, inkludert vel 8 000 som er født i Norge med eritreiske foreldre. Mange av dere er på galleriet i dag – takk for at dere er her, og takk til alle dere som har kommet med høringsinnspill i saken.

Eritreere er et hardt prøvd folk, og jeg har lyst til å si litt om det. Det er flere andre regimer som har okkupert landet opp gjennom historien. Italia okkuperte Eritrea fra slutten av 1800-tallet og fram til annen verdenskrig. Etter krigen ble landet annektert av Etiopia, og folket reiste seg mot okkupasjonsmakten og var preget av frigjøringskrig i 30 år. Siden frigjøringen i 1993 er landet blitt styrt av en eneveldig president, og som vi vet, har

nasjonalforsamlingen liten betydning – om noen i det hele tatt – og det gjennomføres ikke demokratiske nasjonale valg. Fraværet av en demokratisk prosess i Eritrea har medført at det har utviklet seg en totalitær stat, styrt av et militært regime.

Vi har ytringsfrihet i Norge. Det gjelder selvfølgelig også innbyggere i Norge med eritreisk bakgrunn, men mange av dem opplever å bli utsatt for trusler og påtvungne pengeoverføringer til de autoritære styresmaktene i sitt opprinnelsesland, slik flere representanter har redegjort for her i dag, og som forslaget handler om. Det blir de også dersom de ytrer seg mot det autoritære regimet, og de utsettes for trusler og sosial utestenging fra regimets støttespillere i Norge. Dette er mafiametoder som utføres overfor vår befolkning, og det er noe vi aldri skal akseptere i Norge.

Regjeringen bør derfor snarest oppdatere seg, mener vi, på situasjonen for eritreere i Norge – og for andre minoriteter – og iverksette tiltak som fjerner den opplevde undertrykkelsen. Vi mener at situasjonen for eritreere er så godt belyst allerede at det ikke er noen grunn for Stortinget til å vente med å be om tiltak, og man sier jo ikke her heller spesifikt hva de tiltakene skal handle om. Politiske prosesser tar tid, så det er viktig nå å komme i gang. Det å ha ytringsfrihet betyr ikke bare at man kan ytre sin mening, men selvfølgelig også at man kan gjøre det uten å bli trakassert og utsatt for trusler eller isolasjon.

Norge kan neppe løse dette problemet alene, men vi kan i det minste være tydelig i kommunikasjonen med regimet og dets støttespillere i vårt eget land, og iverksette tiltak mot undertrykkelsen.

Statsråd Emilie Mehl [09:47:45]: Representantforslaget som behandles i dag, går på tvers av flere sektorer, noe som også reflekteres i komiteens innstilling.

Først vil jeg si at jeg er enig med forslagsstillerne i at det er svært problematisk at mennesker som utvandrer fra et land med et autoritært regime, blir utsatt for undertrykkelse også i Norge. Norske myndigheter tar det på største alvor, og vi har allerede iverksatt flere tiltak for å forebygge transnasjonal undertrykkelse.

Både Utenriksdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og justissektoren har viktige oppgaver på dette området. Det er etablert en ansvarsdeling mellom disse sektorene som jeg mener ivaretar behovet for tydelighet mellom ansvar og roller på en hensiktsmessig måte. Det er også noe jeg har beskrevet i mitt skriftlige svar til komiteen.

Arbeidet som skjer i flere sektorer, er knyttet til forebygging og håndtering av transnasjonal undertrykkelse, og det er noe vi jobber med å utvikle hele tiden. Rapport

tene fra Proba er kunnskapsutvikling som er til nytte for flere.

Press og kontroll mot diasporagrupper fra autoritære stater som Kina, Russland, Iran, Eritrea med flere er et internasjonalt fenomen. Det er noe vi ser gjennom bl.a. bruk av trusler, vold, trakassering, diskreditering, infiltrasjon, overvåking eller innskrenking av konsulære tjenester. Det har til hensikt å legge bånd på, undergrave eller eliminere politisk opposisjon. Deler av den transnasjonale undertrykkelsen er ulovlig, mens andre deler er uønsket, men ikke kriminalisert.

Justis- og beredskapsdepartementets hovedansvar er tilrettelegging for våre underlagte etaters oppgaver når det gjelder å forebygge, etterforske og eventuelt påtale kriminelle handlinger.

Politiets sikkerhetstjeneste har ansvar for å forebygge og etterforske flyktningspionasje, mens politiet for øvrig skal forebygge og etterforske lovbrudd som har sammenheng med press og kontroll som enkeltpersoner eller diasporamiljøer kan være utsatt for. PST viser i sin nasjonale trusselvurdering at de forventer at flyktinger og regimekritikere vil utsettes for kartlegging og trusler i Norge, både fysisk og digitalt, også i 2024. Politiet rapporterer om alvorlige trusler innad i forskjellige diasporamiljøer. Disse har i hovedsak hatt bakgrunn i konflikter mellom eller innad i grupperinger i Norge.

Det er ingen tvil om at dette er krevende saker. Det er krevende å forebygge og etterforske, fordi de som utsetter andre for press, som oftest oppholder seg utenfor Norges landegrensler. Derfor er det viktig at vi jobber bredt med å bygge tillit mellom norske myndigheter og diasporamiljøene for å forebygge transnasjonal undertrykkelse i Norge, både på integreringsfeltet og med støtte fra justissektoren.

Presidenten [09:50:42]: Det blir replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [09:50:52]: La meg først si at det er mange partier som har tatt til orde for en større kartlegging. Jeg mener at vi har et godt kunnskapsgrunnlag allerede i dag, så det er ikke nødvendigvis behov for at vi fra Stortingets side bestiller nye kartlegginger.

For å gå til spørsmålet til justisministeren: Jeg vil først takke henne for hennes engasjement også i denne saken, gjennom sitt innlegg. Jeg deler de betraktningene som blir gjort rundt at det kan være krevende å iverksette tiltak mot dette. Det er like fullt veldig viktig at vi nå får på plass mer håndfaste tiltak, også i tiden framover.

I forslaget, som det er bred tilslutning for, er det som eksempel nevnt at det kan være aktuelt med en handlingsplan. Det håper jeg at justisministeren vil følge opp. Vil regjeringen nå følge opp med en handlingsplan, og er det noen konkrete tiltak som statsråden allerede nå ser at hun vil iverksette for å ta tak i dette alvorlige problemet?

Statsråd Emilie Mehl [09:51:49]: Takk for spørsmålet og anerkjennelsen. Først vil jeg si at det allerede er sånn at de relevante sektorene på dette området fokuserer på problemstillingen, og det tror jeg vi skal være glade for. Når det gjelder f.eks. rapportene fra Proba, er det noe vi har fått ganske bredt ut, sånn at de også kan være til nytte. Vi skal selvfølgelig følge opp det som ligger i Stortingets vedtak, og komme tilbake når vi har vurdert hvilke tiltak som kan være aktuelle.

Når det gjelder en handlingsplan, ønsker jeg ikke å stenge dørene for det, men må vurdere det noe nærmere. Jeg vil også si at det er flere grupper og diasporamiljøer som vi vet står i og opplever undertrykkelse i Norge. Derfor mener jeg i utgangspunktet at en handlingsplan må kunne favne bredt, sånn at ikke noen blir ekskludert.

Ola Elvestuen (V) [09:53:03]: Egentlig til det siste: Det er helt klart at det er flere grupper som utsettes for transnasjonal undertrykkelse i Norge. Fra Venstres side mener vi likevel at man kanskje må lage handlingsplaner som er rettet mot hver enkelt gruppe, som her er eritreere, fordi den transnasjonale undertrykkelsen foregår på ganske forskjellige måter.

Mitt spørsmål er: Vil regjeringen gå inn for en handlingsplan, og vil den også vurdere å ha en handlingsplan som er mer målrettet mot de ulike gruppene? Det vi først og fremst trenger nå, er at det settes i gang tiltak som virker, og at det gir en effekt.

Statsråd Emilie Mehl [09:53:53]: Takk igjen for spørsmålet. Som jeg for så vidt også har formidlet i mitt svarbrev til Stortinget, ser vi ikke nødvendigvis her og nå at en handlingsplan er det beste tiltaket for å komme videre. Men vi vil ikke utelukke det, så vi skal følge opp Stortingets vedtak og å ha det også med i vurderingen. Jeg mener fortsatt at det bør være en handlingsplan som favner bredt, og at det ikke nødvendigvis er hensiktsmessig å avgrense den til enkelte grupper.

Jeg vil også gjenta det jeg sa i innlegget mitt om at både politiet og PST, under mitt departement, har et ansvar her. Politiets sikkerhetstjeneste, f.eks., følger hele tiden med på det som går på både eritreere og andre folkegrupper, og gjør vurderinger selv av hva som er nødvendige tiltak. Så her det veldig mange som er involvert, og vi må komme tilbake til hva vi eventuelt skal gjøre videre.

Ola Elvestuen (V) [09:54:50]: Jeg tror også at frustrasjonen blant eritreere er at dette er en situasjon som har pågått i tiår. Kontoret til PFDJ og deres ungdomsorganisasjon ligger altså i bunn av Karl Johan, og det har det gjort i i hvert fall 20 år. Denne utestengelsen pågår, fra både foreninger og kirker, og selv ikke de som har søkt seg i rettsapparatet, har fått støtte. Så jeg vil igjen be om at man virkelig ser på mer målrettede tiltak.

Dette skjer jo ikke bare i Norge, dette skjer internasjonalt. I hvor stor grad har man et samarbeid – med Sverige, med Nederland, med Canada, som også tar opp spørsmål for eritreere – for å stoppe den 2 pst.-skatten og stoppe den utelukkelsen som hele tiden skjer?

Statsråd Emilie Mehl [09:55:46]: Internasjonalt samarbeid er en naturlig del av det mange etater driver med, bl.a. PST og politiet. Utlendingsmyndighetene er et annet eksempel.

Når det gjelder akkurat det som tas opp om skatt, er det noe vi kjenner til. Finansdepartementet har pekt på at det er enhver stats rett å vurdere hvordan staten skal finansieres, og hvordan man skal bygge opp skattesystemet, og det er heller ikke uvanlig at land har skatteplikt for personer som oppholder seg eller er bosatt i utlandet. Det er også noe som gjelder for Norge. Vi har per nå ikke inngått noen skatteavtaler eller noen annen form for internasjonal avtale om bistand med Eritrea. Vi kan ikke bistå med at den skatten innkreves, men vi har heller ikke mulighet til å stoppe den helt.

Ola Elvestuen (V) [09:56:46]: Men det må jo bekjempes, for her utøves det press på familie i Eritrea. Det er jo ikke bare at det legges press på dem, det kan også være fengsling, det kan være alt mulig som gjøres for å innkreve dette – og det er vedvarende. Eritreiske myndigheter kjenner den politiske holdningen til enhver eritreer som bor i Norge, om den er for eller mot regimet. Enhver er kartlagt. Dette styres fra Eritrea.

Mitt spørsmål går på forslag nr. 1, om pengestrømmene som går mot Eritrea. Der er det tiltak som trengs, vi trenger tiltak som gjennomføres nå. Vil regjeringen sette i gang mer målrettede tiltak for å begrense og redusere den overføringen av penger som eritreere i Norge presses til, som så overføres til Eritrea?

Statsråd Emilie Mehl [09:57:41]: Det er heller ingen tvil fra vår side om at situasjonen i Eritrea ikke er bra.

Til det representanten spør om, er også det en del av det f.eks. PST følger med på, når det gjelder å ha ansvar for å forebygge og etterforske flyktningspionasje eller andre forhold som kan være trusler mot Norge eller personer i Norge. Jeg vil også understreke at dersom det er noen – for så vidt uavhengig av nasjonalitet eller situasjon, men også dem vi snakker om her i dag – som mener at man er utsatt for straffbare trusler eller press, er det viktig at man tar kontakt med politiet, og så er det deres ansvar å følge opp det.

Presidenten [09:58:21]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Ola Elvestuen (V) [09:58:35]: Jeg vil bare igjen understreke behovet for at man her konkretiserer. Det er ingen grunn til å vente på en handlingsplan – vi trenger en handlingsplan, men vi må ha i gang tiltak med en gang. Det er for enkelt å si at man her kan gå til politiet, for eritreere går til politiet, og det har ingen effekt. Man har dem som utestenges fra eritreiske kirker. De har også gått til rettsapparatet, tapt sine saker og sitter til og med med saksomkostningene i etterkant og må begynne helt på nytt.

Det vi trenger, er et målrettet arbeid for å ha et samarbeid i alle deler i Norge, samarbeid med kommuner. Hvem er det f.eks. som leier ut disse lokalene til foreninger som bruker dem for å utøve propaganda for regimet? Der kan vi gjøre mye mer. Det handler også om å sette i gang tiltak for å stoppe pengeoverføringer til Eritrea og det presset som legges på 2 pst.-skatten som er der. Dette er vedvarende.

Eritreere i Norge som er kritiske til regimet, møter det alle steder der det er regimetilhengere. Unger kan møte det i barnehagen. De kan møte det hos tolken, når den først kommer. Omfanget av kontrollen er det vi må ta inn over oss, og det må møtes på alle områder.

Vi må også ha et internasjonalt samarbeid, for denne problemstillingen er den samme i Canada, i Nederland, i Tyskland, i Sverige og ellers i verden. Det er klart det er ulike virkemidler også, og de ulike landene har lyktes i ulik grad. Vi trenger å lære av hverandre for at eritreere skal få den friheten de skal ha i våre frie, demokratiske land, og for å stoppe det som jo er formålet med dette: å skaffe penger til regimet og diktaturet i Eritrea.

Det vi ser internasjonalt, er at de autoritære statene, diktaturene, samarbeider i stadig større grad. Det gjør Eritrea inn mot Russland, Iran, Kina og Nord-Korea. Vi må også samarbeide for å stoppe den transnasjonale undertrykkelsen, stoppe den ene måten dette diktaturet finansierer sin egen opprettholdelse på, og den undertrykkelsen som pågår i Eritrea, med drap, fengsling, slaveri og andre overgrep.

Venstre slutter seg til innstillingen og forslagene nr. 1, 4, 5 og 6.

Presidenten [10:01:31]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:01:50]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om en ny handlingsplan mot antisemittisme (Innst. 218 S (2023–2024), jf. Dokument 8:31 S (2023–2024))

Presidenten [10:02:06]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tobias Drevland Lund (R) [10:02:25] (ordfører for saken): La meg starte med å takke resten av komiteen og komitéråden for samarbeidet ved behandlingen av denne saken. Jeg vil også takke forslagsstillerne i Kristelig Folkeparti for å løfte et svært viktig forslag, om en ny handlingsplan mot antisemittisme. I representantforslaget fremmes det ni forslag som forslagsstillerne mener kan være med på å bidra til å bekjempe antisemittisme.

En samlet komité er helt enig med forslagsstillerne i at det er viktig å bekjempe antisemittisme. Komiteen viser i merknadene til befolkningsundersøkelsen til Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter – HLSenteret – hvor det dessverre kommer fram at det i den norske befolkningen er 4,7 pst. som i 2022 viste motvilje mot jøder. Videre var det i HLSenterets befolkningsundersøkelse fra 2022 9,3 pst. av den norske befolkningen som har det som kan betegnes som utpregede fordommer mot jøder. Komiteen tar derfor på det sterkeste avstand fra all antisemittisme og mener videre at alle mennesker skal kunne få leve et fritt og trygt liv i Norge, helt uavhengig av hvem man er.

Komiteen har avholdt muntlig høring i saken. Under behandlingen av saken ble det fremmet fire mindretallsforslag – tre fra Høyre og Rødt og ett fra Høyre. Komiteens tilråding her i dag fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, SV og Rødt. Jeg legger til grunn at de øvrige partiene vil reddegjøre mer for sitt syn under debatten. Jeg vil nå gå over til å ta for meg Rødts syn.

Antisemittisme har en mørk, lang og grusom historie i både Norge og Europa, og samfunnet har et særlig ansvar for å bekjempe antisemittisme mot den jødiske befolkningen. Det bor om lag 1 500 mennesker i Norge som er jøder, og som en liten minoritetsgruppe har de et særlig krav på beskyttelse og vern fra storsamfunnet. Bekjempelse av antisemittisme inngår i den antirasistiske kampen Rødt og flere står for, og vi har flere forslag her i dag, som å sikre at politiet prioriterer arbeid mot antisemittisme, sikre at politiet får økt kompetanse på antisemittisme, og et forslag der vi ber regjeringen trappe opp satsingen på Dembra, herunder Dembra i lærerutdanningene. Det vi foreslår, er i tråd med forslaget fra

Kristelig Folkeparti og helt konkret politikk i kampen mot antisemittisme, men den kampen må tas hver eneste dag. Det er en kontinuerlig kamp vi må fortsette å ta.

Hovedforslaget fra Kristelig Folkeparti er et forslag om å lage en ny handlingsplan mot antisemittisme. Under behandlingen støttet vi først ikke dette, men vi har kommet til den konklusjonen at vi likevel kommer til å støtte forslaget, på tross av at vi vet regjeringen jobber med en handlingsplan. Vi har ingen tid å miste.

Når det gjelder de øvrige forslagene fra Kristelig Folkeparti, skriver vi i merknadene grunnene til at vi ikke går med på dem. En del av dem har veldig gode intensjoner, men er likevel svært inngripende. For eksempel er det inngripende overfor den akademiske friheten å pålegge Universitetet i Oslo å opprette et jødisk professorat. Det kan godt være en god idé, men vi vil likevel ikke gå inn i det forslaget.

Uansett: Kampen mot antisemittisme er viktig, og alle i denne salen har et ansvar for å fortsette den kampen. Med det tar jeg opp forslagene Rødt er en del av.

Presidenten [10:05:32]: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp de forslagene han refererte til.

Anne Kristine Linnestad (H) [10:05:46]: Vi har alle vært vitne til en alarmerende økning av antisemittiske hendelser og ytringer. Derfor er det vår plikt som ansvarlige myndigheter å gjøre det vi kan for å bekjempe dette hatet, med alle de demokratiske midlene vi har til rådighet.

Regjeringen Solberg la fram en handlingsplan mot antisemittisme i 2021 som ble videreført ut 2023. De løpende tiltakene er fortsatt i kraft, men regjeringen Støre har ikke lagt fram en ny handlingsplan. Høyre støtter derfor forslaget fra Kristelig Folkeparti om å utarbeide en ny og oppdatert handlingsplan for å møte utfordringene knyttet til antisemittisme.

Høyre er glad for at regjeringens evaluering av handlingsplanen viser at arbeidet mot antisemittisme har hatt effekt, men det er tydelig at vi må fortsette å være proaktive i kampen mot antisemittisme. Høyre er imidlertid bekymret over regjeringens tidsbruk i arbeidet med ny handlingsplan. Med tanke på at regjeringen allerede høsten 2021 var klar over at den gjeldende handlingsplanen ville utløpe i 2023, mener vi at arbeidet med en ny plan burde ha blitt startet tidligere. Høyre oppfordrer derfor regjeringen til å intensivere innsatsen og prioritere utviklingen av en ny handlingsplan mot antisemittisme.

Høyre mener også at bevissthet om antisemittisme bør ha en naturlig plass i undervisningen av elevene våre. Vi vil derfor ha økt grad av fokus på Dembra-programmet, som gir skolene mulighet til å arbeide helhet-

lig med forebygging av gruppefiendtlighet. Dette arbeidet bør ikke begrenses til læreplanen, men være en integrert del av lærerutdanningen for å sikre at lærerne er rustet til å håndtere disse utfordringene på en effektiv måte.

Vi må sammen ta kampen mot antisemittismen på alvor og arbeide mot et samfunn fritt for hat og diskriminering, og jeg vil også takke Kristelig Folkeparti for å ha tatt opp denne viktige saken. Når vi ikke støtter de andre forslagene fra Kristelig Folkeparti, er det med samme begrunnelse som representanten fra Rødt: Vi mener det er en inngripen overfor det akademiske miljø, og noe de selv må ta. At politiet både skal øke sin kompetanse og ikke minst intensivere innsatsen mot hatkriminalitet, støtter vi imidlertid absolutt.

Med det tar jeg opp forslaget Høyre har alene.

Presidenten [10:08:12]: Representanten Anne Kristine Linnestad har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kathrine Kleveland (Sp) [10:08:32]: Fordommer, motvilje eller hat mot enkelte befolkningsgrupper, enten det skyldes religion, etnisk opprinnelse, utseende eller annet, hører ikke noensteds hjemme.

Jøder har en spesiell historie som gruppe, med følge og forsøk på utryddelse. Når HL-senteret, Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, har undersøkelser som viser at nesten 5 pst. av befolkningen har motvilje mot jøder og 9,3 pst. har utpregede fordommer, er det noe hele kommunalkomiteen tar sterkt avstand fra. Vi må ta alt av rasisme, hets, hatefulle ytringer og diskriminering på største alvor.

Representantforslaget etterspør og foreslår en ny handlingsplan mot antisemittisme. Dessverre er det behov for en handlingsplan.

Jeg er glad for å lese i svarbrevet fra statsråden at hatkriminalitet er blant de prioriterte sakstypene i straffesaksbehandlingen, og at Riksadvokaten påpekte dette i et rundskriv i 2023. At det utøves straffbare handlinger motivert av faktorer som hudfarge, nasjonalitet, religion eller livssyn, seksuell orientering, kjønnsuttrykk eller funksjonsevne, gjør meg vondt. Det viser hvor viktig og nødvendig forebyggende arbeid er.

Selv om vi som samfunn har mye arbeid igjen med å bekjempe hatkriminalitet og antisemittisme, vil jeg trekke fram at i statsbudsjettet for 2024 økte bevilgningene til Det Mosaiske Trossamfund i Oslo og Det jødiske samfunn i Trondheim med 3 mill. kr. Tilskuddet har en viktig målsetting, nemlig å bidra til å motvirke antisemittisme, støtte opp om synlig jødisk kultur, identitet og samfunnsliv i Norge og synliggjøre jødisk kultur overfor skoleungdom. Det er en viktig styrking av dette arbeidet.

I desember i fjor underskrev regjeringspartiene sammen med de aller fleste partiene et opprop mot antisemittisme som ble avsluttet slik:

«Det er ikke jødernes ansvar alene å bekjempe antisemittisme, fordommer og rasisme. Det er vårt felles ansvar.»

Ettersom regjeringen er i gang med arbeidet med en ny handlingsplan mot antisemittisme, kommer ikke regjeringspartiene til å stemme for forslagene som fremmes i denne saken. Vi vil også stemme imot de løse forslagene.

Erlend Wiborg (FrP) [10:11:33]: I kjølvannet av Hamas' brutale terrorangrep mot Israel 7. oktober har antisemittismen vokst ytterligere i styrke, både som ideologi og handlinger, i Norge og i andre deler av verden. Det er ekstra bekymringsverdig for de få jødene som bor i Norge. Den jødiske befolkningen er på kun om lag 1 500 mennesker.

Politiet i Oslo har måttet øke sikkerheten rundt jødiske samlingspunkt i Oslo. Trusler, sjikane og diskriminering rettet mot jøder har eskalert. Vi ser hat under demonstrasjoner, i mediene og på sosiale medieplattformer. Antisemittiske holdninger har blitt uttrykt gjennom trakassering, skjending av symboler, hatefulle rop og også vold. Videre er det nedslående å merke seg at prominente enkeltpersoner og organisasjoner på den propalestinske siden ikke har vist noen sympati for ofrene for Hamas-terrorismen.

Inntil i år eksisterte det en handlingsplan mot antisemittisme, og vi venter spent på resultatene av denne planen. Handlingsplaner løser imidlertid ikke alt; konkrete tiltak og handlinger er avgjørende. For Fremskrittspartiet er det viktig med økt kunnskap og undervisning blant lærere og elever om antisemittisme. Det kan bidra til å forhindre ytterligere eskalering av dette store samfunnsproblemet. På grunn av økningen i antisemittisme er det i tillegg avgjørende at politiet får økt kompetanse på området.

Fremskrittspartiet har fremmet et eget representantforslag om å styrke kampen mot antisemittisme, og det vil bli behandlet ved en senere anledning i Stortinget. Forslaget tar sikte på at alle norske skoleelever besøker konsentrasjonsleirer i løpet av skolegangen. Det tas også sikte på å gjennomføre overvåking og kartlegging av antisemittisme i moskeer og i andre arenaer som påvirker spesielt muslimers holdninger til jøder. Videre bør moskeer og andre aktører som sprer antisemittistiske holdninger, fratras statsstøtten.

Det er viktig at innbyggerne skal føle sikkerhet og trygghet. Derfor er det viktig at vi treffer tiltak som bidrar til å bekjempe antisemittismens ondskap.

Når det gjelder votering, kommer Fremskrittspartiet til å støtte følgende forslag: nr. 1–2, 4–7 og 9.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:14:40]: Konspirasjonsteoriar og hangen til å leggje skulda på ein minoritet og umenneskeleggjere og diskriminere ei gruppe er dessverre noko menneske har gjort mange gonger opp gjennom historia. I krisetider er det ekstra stor fare for at slike idear spreier seg, fordi trongen til å finne nokon å skulde på er stor.

Europa har dessverre ei lang historie med antisemittisme. Det blei i si tid gjeve ut bøker og danna organisasjonar og parti som dyrka konspirasjonsteoriar og forteljingar om at jødane i all hemmelegheit prøvde å få verdsherredøme. Det førte til slutt til nazistane si systematiske likvidering av millionar av jødar.

SV meiner terrorangrepet utført av Hamas og Israels brot på folkeretten i Gaza dei siste månadene må etterforskast og dei ansvarlege stillast for internasjonal rett. Ingen i det mosaiske trussamfunnet eller personar med palestinske røter i Noreg kan stillast til ansvar for dei overgrepa staten Israel eller Hamas har gjort seg skuldige i dei siste månadene. Vi må snakke sant om det som skjer, og plassere hendingane i tid og geografi, men motverke hets og trakassering, som dessverre både jødar og palestinarar opplever som følge av den pågåande krigen og terrorhandlingane i Midtausten.

Det er behov for ein ekstra innsats for å motverke hets mot minoritetar no. I denne situasjonen er det viktig å gjere ein ekstra innsats i skulen og i den offentlege samtalen med å klargjere kva som er greitt og ikkje greitt i ein politisk kamp. Difor forhandla vi inn meir midlar i budsjettet for 2024 til å kjempe mot antisemittisme, med støtte til det mosaiske trussamfunnet.

Ved ein inkurie blei ikkje SV med på forslaget i innstillinga om å be regjeringa trappe opp satsinga på Dembra, inklusiv Dembra i lærarutdanninga. Dette er eit viktig verkøy i kampen for å løfte dei universelle menneskerettane og kjempe mot diskriminering og hets av minoritetar. SV skal altså stemme for forslag nr. 1 i denne saka.

Å ta avstand mot alle overtramp er viktig, også når politikarar med etnisk norsk bakgrunn hiv seg på bølga av hets og trakassering i grove termar. Vi meiner det er viktig å følgje ekstra godt med på alle som opplever hets som følge av aktuelle, pågåande saker med stor politisk merksemd. Difor ser vi fram til oppfølginga av rapporten om felles innsats mot ekstremisme og betre vilkår for det førebyggjande arbeidet, og tiltaka som skal setjast i verk for å motverke all diskriminering og hatefull framferd i Noreg.

SV støttar ikkje dei lause forslaga i saka.

Ola Elvestuen (V) [10:17:56]: Fordommer og negative holdninger overfor jøder er, som undersøkelser vi-

ser, vedvarende i Norge. Fra Venstres side mener vi helt klart at vi trenger en handlingsplan mot antisemittisme. Vi var også med og tok initiativ til den forrige handlingsplanen, som nå er utløpt. Selv om regjeringen er i gang med en ny handlingsplan, er det å beklage at den ikke er på plass. Nå tar vi de neste stegene.

I den situasjonen vi er i nå, er det vel ingen tvil om at jødiske nordmenn merker og opplever et økende press og mer antisemittisme enn tidligere. Vi har hatt noen episoder som er sjokkerende. Den 19. desember ble det sprayet en graffiti på T-banestasjonen på Furuset, hvor det sto «Hitler started it, we finished it». Det er bilder som sjokkerer. Det ble veldig fort malt over, men holdningen er der fortsatt, og det må reageres på.

Det var også en episode under demonstrasjonene 8. mars, hvor en gruppe demonstranter, også mange jøder, med godkjente paroler skulle markere den seksuelle volden mot jøder og israelere 7. oktober. De fikk ikke delta i demonstrasjonene og ble hindret fra det av vaktene som var der. Det var altså en tydelig begrensning av deres ytringsfrihet. Det var paroler som var godkjent.

Vi kjenner alle til – det er påfallende, og det er jo en grunn til det – at det ved synagogen i Bergstien til enhver tid er nødvendig med sikkerhetstiltak, og politiet er til stede. Vi vet også fra samtaler med jødiske nordmenn at uroen er der, sterkere enn det den har vært før. De undersøker både bil og annet før de bruker det. Det er ikke sikkert hvor reelt det er, men vi må ta på alvor den uroen og den bekymringen. Det bunner i antisemittistiske holdninger som vi vet er der. Det understreker behovet for en ny handlingsplan med konkrete tiltak for å bekjempe dette.

Venstre slutter seg til forslagene nr. 1–4.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:21:20]: Først vil jeg takke for gode innlegg og en god debatt i saken. Jeg er glad for at det er så bred tilslutning. Det tar en selvfølgelig langt på vei som en selvfølge, men jeg synes det har vært gode innlegg.

Det blir sagt at den som ikke kjenner sin historie, er dømt til å gjenta den, og kunnskap er ekstremt viktig også på dette feltet. I dag er det kontinuerlig døgnbemanning og politibeskyttelse utenfor synagogen her i Oslo, og det blir sagt at hele sju av ti norske jøder holder sin religiøse tilhørighet skjult av frykt for negative reaksjoner.

Jeg synes representanten Kjerstad hadde et viktig poeng, og det er at dette ikke er noe som har skjedd bare på grunn av at det har vært stor oppmerksomhet rundt Israel–Palestina-konflikten akkurat nå. Antisemittisme er noe som opp gjennom historien har slått til med dramatiske konsekvenser. Selv om den er i søkelyset nå – og antisemittismen øker, det er det ingen tvil om – er f.eks. sionismen eller opprettelsen av Israel ikke årsaken til

antisemittismen, men snarere konsekvensen av århundrer med forfølgelse av jøder.

Jeg la merke til en undersøkelse som var i USA blant studenter i 20-årene. Den er ikke nødvendigvis representativ for Norge, men én av fem studenter, altså noen som en i utgangspunktet tenker bør ha mer kunnskap, svarte at holocaust er en myte – én av fem studenter. At sånne tanker får lov å vokse fram, er helt uholdbart. Derfor må vi som samfunn slå hardt ned på det.

Det Mosaiske Trossamfund melder om at norske jøder opplever en økning i negative hendelser. Det er alt fra at hjulene på barnevogna blir skåret opp, til at noen ringer på døra om natten, trusler mot elever osv. Det skaper en enorm frykt. Som sagt skjuler de også sin identitet. Det illustrerer en forfølgelse av en minoritet i Norge, og vi har feilet hvis en gruppe mennesker frykter negative sosiale sanksjoner.

Når vi har jobbet med representantforslaget, har det vært med utgangspunkt i den evalueringen som har vært. Først må jeg si at vi var veldig skuffet da vi så forslaget til statsbudsjett for inneværende år, der en ikke ville videreføre handlingsplanen. Det var med en annen statsråd, så jeg vil med en gang si at jeg er veldig glad for at den nye statsråden har varslet at en jobber med en ny handlingsplan, og for at vi deler synet på behovet for det. Da vi jobbet med evalueringen foretatt av Proba samfunnsanalyse, var den heldigvis evaluert til å ha gitt god nytte – tiltakene har vært virkningsfulle.

Jeg har ikke tid til å gå inn på de ulike tiltakene, men jeg vil spesielt trekke fram Jødiske veivisere, som for øvrig fikk Sønstebyprisen i år, som jeg synes var veldig flott. Det er modig ungdom som reiser rundt og forteller om hvordan det er å være jøde, og menneskemøtene bygger ned disse fordommene. Også det at det i dag blir flertall for forslaget om Dembra, om å styrke det i lærerutdanningen, mener jeg er ekstremt viktig for nettopp å løfte kunnskapen.

Med det tar jeg opp de forslagene vi har fremmet.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [10:24:26]: Da har representanten Kjell Ingolf Ropstad tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Erling Sande [10:24:39]: I dag skal Stortinget handsame eit forslag om å få ein ny handlingsplan mot antisemittisme.

Allereie 4. november i fjor varsla eg at regjeringa vil leggje fram ein ny handlingsplan mot antisemittisme. Vi er i gang med det arbeidet og har m.a. dialog med den jødiske minoriteten om forslag til tiltak i planen.

Regjeringa ønskjer å nå breitt ut med tiltak. Kva som er dei mest hensiktsmessige tiltaka for å styrkje kampen

mot antisemittisme, må vurderast opp mot den noverande situasjonen. Fram til ein ny handlingsplan er på plass, vidarefører vi dei løpande tiltaka i dagens handlingsplan.

Negative haldningar til jødar og jødedom var etablert i Noreg lenge før det fanst jødar i landet. Frå utestenginga av jødane i Grunnlova av 1814 til holocaust og dei ufattelege konsekvensane folkemordet fekk for ei lita gruppe nordmenn, har historia lært oss kva konsekvensar antisemittiske haldningar kan få.

Etter Hamas sitt angrep på Israel 7. oktober 2023 og den etterfølgjande krigen har vi sett ei oppblomstring av antisemittisme her i Noreg. Omfanget av hatefulle ytringar og handlingar har auka kraftig. Det gjeld òg elles i Europa. Dessverre møter mange jødiske nordmenn i dag antisemittiske haldningar og handlingar i kvardagen. Ein sånn situasjon kan vi ikkje akseptere i landet vårt.

Vi treng definitivt ein ny handlingsplan mot antisemittisme, og vi har allereie i statsbudsjettet for 2024 styrkt dei jødiske samfunna i Oslo og Trondheim med til saman om lag 4 mill. kr. Vi treng òg andre tiltak.

Eg vil understreke at det ikkje er jødane sitt ansvar å kjempe mot antisemittisme. Det er vårt felles ansvar. Derfor treng vi tiltak på fleire område.

Eg vil avslutte innlegget mitt med å understreke at regjeringa følgjer med på utviklinga både nasjonalt og internasjonalt, og at vi har styrkt fleire ordningar for å motverke polarisering og hets i kjølvatnet av krigen i Gaza. Mellom anna er det løyvd 2 mill. kr til samarbeidsrådet for trus- og livssynssamfunn for styrkt dialogarbeid.

Det er ingen tvil om at det er naudsynt med ein vedvarande innsats mot antisemittisme. Det er eit arbeid som regjeringa tek på største alvor.

Presidenten [10:27:06]: Det blir replikkordskifte.

Tobias Drevland Lund (R) [10:27:21]: Jeg vil starte med å takke statsråden for et godt innlegg.

Det er forslag her i dag om å sikre at politiet prioriterer arbeid mot antisemittisme, og å sikre at politiet får økt kompetanse om antisemittisme, men det ser ut som de forslagene blir nedstemt. Jeg lurer likevel på hvordan statsråden som har ansvar for den jødiske minoriteten i Norge, tenker å følge opp et slikt arbeid. Rødt mener at det kommer til å være viktig at politiet prioriterer det arbeidet, i hvert fall når vi ser at antisemittismen øker – det meldes om et økt antall tilfeller av det. Da vil jeg høre statsrådens tanker om at de forslagene blir nedstemt.

Statsråd Erling Sande [10:28:00]: Det er eit mål for regjeringa at hatkriminalitet får naudsynt prioritet i alle politidistrikt, på linje med anna alvorleg og integritetskrenkjande kriminalitet. Politiets innsats, kompe-

tanse og merksemd på hatkriminalitet er styrkt, òg dei seinare åra. Både førebygging, avdekking og straffefølgjing er viktig i innsatsen mot hatkriminalitet.

I 2021 kom det ei ytterlegare satsing på kompetanseheving gjennom etableringa av eit nasjonalt kompetansemiljø, og politiet blei tildelt 7 mill. kr til føremålet. Kompetansemiljøet blei styrkt ytterlegare med 5 mill. kr i 2024. Den problemstillinga som representanten løftar fram, er altså noko vi er opptekne av og jobbar med heilt konkret.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:28:58]: Jeg vil også starte med å takke for et godt innlegg fra statsråden. Jeg er glad for at han tar det så på alvor. Som jeg var inne på i mitt innlegg – statsråden sa det vel selv også – er ikke dette noe som er vokst fram de siste månedene, det er noe som dessverre har vært der i århundrer, riktignok med ulik intensitet og oppslutning.

Jeg må benytte anledningen til å spørre om hvorfor regjeringa valgte ikke å forlenge handlingsplanen, når en vet at dette er noe som har vært der over tid, og som dessverre ikke har blitt nedkjempet. Tiltakene hadde god effekt. Regjeringas utgangspunkt var at en ønsket å avslutte handlingsplanen, men jeg mener den gir en veldig mye bedre kraftsamling for å bekjempe antisemittismen.

Statsråd Erling Sande [10:29:43]: Regjeringa sitt standpunkt gjorde eg tydeleg greie for, og vi varsla også før jul at vi ønskte ein ny handlingsplan mot antisemittisme. Bakteppet for dette er nettopp den situasjonen vi står i. Eg vil understreke at dei tiltaka som er i den gjeldande handlingsplanen, blir vidareførte. Det er ikkje slik at vi trappar ned innsatsen på dette området, men vi startar og er godt i gang med arbeidet med ein ny plan, òg i dialog med det jødiske samfunnet i Noreg.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:30:19]: Det var riktignok sånn at statsbudsjettet varslet at en ikke skulle forlenge handlingsplanen, men at noen av tiltakene skulle fortsette. Som jeg sa i mitt innlegg, er jeg glad for at statsråden har den offensive tilnærmingen, men vi har behov for å forsterke tiltakene: se på det som har fungert og forsterke det, og eventuelt gjøre andre tiltak hvis det ikke har fungert godt nok. Jeg er veldig glad for at statsråden også sier at han ønsker dialog med Det Mosaiske Trossamfund, som har særskilt kompetanse på feltet og ser hvor det er størst utfordringer.

Jeg vil også inn på politiet, for noe som har overrasket meg etter å ha jobbet med justissektoren over lang tid, gjelder hatkriminalitet. I mange former går det rett på identiteten, hvem man er – uavhengig av antisemittismen, men også spesielt det, siden det er det vi diskuterer her. Man ser at det kan være offentlige Face-

book-statuser, det kan være demonstrasjoner, som vi har sett i høst, med veldig tydelige antisemittiske tilrop om f.eks. folkemord, som politiet ikke reagerer på. Jeg tror det handler litt om kunnskap om hva det er. Hva tenker statsråden må gjøres for å sikre at kunnskapen er til stede hos politiet?

Statsråd Erling Sande [10:31:26]: No gjorde eg i svar på spørsmålet frå representanten Drevland Lund litt greie for den satsinga som har skjedd innanfor politiet på dette området. I handlingsplanen for politiet sitt arbeid mellom 2022 og 2025 er det lagt særleg vekt på tiltak som rettar seg mot ulike minoriteter. Min påstand vil vere at det blir jobba ganske aktivt med dette. Eg er heilt einig med representanten i at det er eit viktig arbeid, så det skal eg frå min posisjon også følgje med på at blir følgt opp rundt om i ulike etatar som er viktige for å motverke antisemittisme.

Presidenten [10:32:05]: Replikordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mahmoud Farahmand (H) [10:32:21]: Jeg skal ikke forlenge dagens debatt unødig.

De siste årene har vi sett en betydelig økning i antisemittisme i Europa. Det er ikke bare i Norge. Vi ser det i Frankrike, vi ser det i Storbritannia. Mengden antisemittisme i Storbritannia har økt med flere hundre ganger hvis man sammenligner 2023 med 2022.

Det vi hører i våre gater her i Norge, er at det med taktfast rytme ropes slagord som i beste fall kan være antisemittisme, om ikke verre. Om det er på norsk eller arabisk, spiller ingen rolle: Budskapet er det samme. Jeg kommer tilbake til et par av de slagordene senere.

Senest tidligere i denne uken opplevde jøder i 8. mars-toget å få antisemittiske slagord ropt opp i ansiktet. Det som kom fram under Debatten her om dagen, er at vedkommende som har ropt disse slagordene, ikke forstår hva de medfører, hva de innebærer. Når man roper «From the river to the sea, Palestine shall be free», vet man også at det ikke akkurat er en invitasjon til jødene til å bo i Midtøsten. Det er man fullstendig klar over.

Jeg skal legge godviljen til og si at det handler om uvitenhet, men hadde lignende slagord blitt ropt om andre minoriteter, hadde nok politiet stått der, og anmeldelsene ville ha blitt tatt imot med åpne armer – uavhengig av om man er politiker eller ei.

Jeg skal ta for meg ett av disse slagordene som har blitt ropt i våre gater, senest forleden dag. «Khaybar Khaybar ya yahud! Jaish Muhammed soufa ya'oud!» Det kan virke helt uskyldig; det er veldig fin rytme, og veldig taktfast kan man rope det også, og det har blitt ropt. Selv småbarn har stått og ropt det utenfor denne salen.

Khaybar er et område i Saudi-Arabia der det bodde en betydelig mengde jøder for flere hundre år siden. «Jaish Muhammed» betyr Muhammeds hær, og «soufa ya'oud» betyr at den skal returnere. Det oppsto en uenighet mellom jødene i denne oasen og Muhammed. Muhammeds hær omringet oasen og slaktet ned jødene. Hadde dette blitt ropt om hvilken som helst annen minoritet – hvilken som helst annen – hadde politiet mottatt anmeldelsen og tatt saken til domstolene. Det ser vi ikke med jødene. Det er sikkert også derfor de må ha politibeskyttelse utenfor Det Mosaiske Trossamfund i Bergstien.

1 500 mennesker bor det i dette landet som er jøder. De føler seg ikke trygge. De føler seg truet, og det forstår jeg godt når sånne slagord ropes og ingen gjør noe med det.

Presidenten [10:35:08]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [10:35:12]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Kristine Linnestad, Mudassar Kapur, Mari Holm Lønseth og Liv Kari Eskeland om tiltak for lavere gebyrer innen vann- og avløpssektoren (Innst. 227 S (2023–2024), jf. Dokument 8:35 S (2023–2024))

Presidenten [10:35:37]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Rune Støstad (A) [10:36:10] (ordfører for saken): Denne saken handler om å sikre rent vann fra springen og gode løsninger for avløp. Vannet er jo den mest grunnleggende og livsnødvendige ressursen vi har, som vi ikke kan ta for gitt. Innledningsvis takker jeg komiteen for samarbeidet om saken. Jeg kommer til å legge fram Arbeiderpartiet og Senterpartiets syn, og så redegjør forslagsstillerne for sine syn.

Det er behov for enorme investeringer i de kommunalt eide vann- og avløpsanleggene. Organisasjonen Norsk Vann har beregnet at det er behov for investeringer på rundt 330 mrd. kr. Økte kostnader på området har sammenheng med stort etterslep og nye krav som kommer i revidert avløpsdirektiv. Kommunale tjenester innen vann og avløp blir i all hovedsak finansiert gjen-

nom selvkostprinsippet. Det betyr at det er innbyggerne som bruker tjenestene, som også betaler for dem.

Vi har visst om etterslepet i mange år, og derfor er det bra at vår regjering tar tak. Regjeringen la nylig fram en ny, offensiv plan med nasjonale mål for vann og helse. Det er en stor, viktig nasjonal satsing, og målet med planen er klart: sikre tryggere vannforsyning, bedre avløpssystem og ta att det enorme vedlikeholdsetterslepet. Sentrale tiltak i gjennomføringsplanen inkluderer å styrke fagmiljøene i kommunene, fremme interkommunalt samarbeid og utforske og implementere ny teknologi. Et hovedgrep er å starte arbeidet med å utarbeide tiltaksplaner for vann og avløp i tett dialog med kommunene. Det er viktig at selvkostprinsippet står fast, men det er klokt med en gjennomgang av regelverket.

Regjeringens arbeid på dette området handler ikke bare om infrastruktur og teknologi, men om folks liv og folks helse. Det krever stor innsats og et sterkt samarbeid på mange områder, og jeg er glad for at regjeringen er så godt i gang med arbeidet. Jeg merker meg øg at bransjen, representert ved Norsk Vann, har uttalt seg positivt om den framlagte gjennomføringsplanen, og at regjeringen med dette arbeidet følger opp den nasjonale handlingsplanen Norsk Vann og vannbransjen har etterspurt.

Anne Kristine Linnestad (H) [10:39:16]: Det er store etterslep i vann- og avløpssektoren i de aller fleste kommunene landet over. Det er en situasjon som er godt beskrevet i mulighetsstudien Solberg-regjeringen bestilte, og som ble overlevert regjeringen Støre i 2022. Norsk Vann har estimert et behov på 330 mrd. kr, og det var før de store prisstigningene vi har sett de siste to årene.

Selvkostprinsippet pålegger innbyggerne kostnadene for vann og avløp gjennom kommunale gebyrer, og de utgjør en betydelig del av husholdningens utgifter. Gebyrene vil i enkelte kommuner øke så mye som 60 pst. fra dagens nivå de neste fire årene, dersom en legger tall fra Huseierne til grunn, når investeringer i nye renseanlegg osv. tas med. Behovet for fagfolk og evaluering av selvkostprinsippet som finansieringsmodell understrekes av flere høringsinstanser og presiseres av KS' landsting. Vi er altså ikke imot selvkostprinsippet, vi ønsker en evaluering.

Økt avskrivningstid på renseanlegg kan redusere årlige gebyrer betydelig. Ved å øke avskrivningstiden fra 40 år til 80 år vil et lån på 100 mill. kr. gjøre at gebyret til innbyggerne kan reduseres med 1,2 mill. kr det første året, og vi vet hvor langt vi kommer med 100 mill. kr for et renseanlegg.

Organiseringen er avgjørende for hvordan effektiv drift av vann- og avløpssektoren kan bli. Mulighetsstudi-

en viser at regional organisering anses som det mest samfunnsøkonomisk lønnsomme, med potensiell effektivisering på 10 pst. og bedre tjenestekvalitet, med det resultat at det kan spare innbyggerne for unødvendig høye gebyrer.

Høyre vil gi kommunene mulighet til å velge mellom bruk av kalkylerente og reell bankrente i budsjetteringen av investeringer på selvkostområdet. Det vil også kunne bidra til lavere gebyr for innbyggerne. Enkelttiltak vil hjelpe noe på situasjonen, men vann- og avløpssektoren har behov for en helhetlig reform. Høyre vil derfor se til Danmark for inspirasjon, selv om tiltakene selvsagt må tilpasses norske forhold.

Høyres forslag vil kunne bidra til at mange innbyggerne vil få jevnere og lavere gebyr, og dermed fritt kunne disponere mer av egen lommebok. Med det tar jeg opp forslagene Høyre er med på.

Presidenten [10:41:46]: Representanten Anne Kristine Linnestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Erlend Wiborg (FrP) [10:42:00]: Vi står overfor en alvorlig utfordring når det gjelder å sikre trygt drikkevann til befolkningen vår. Nøkkelen til å møte denne utfordringen ligger i en solid infrastruktur for vann og avløp i norske kommuner. Dessverre ser vi en økende nødvendighet for investeringer i denne sektoren, noe som vil få store konsekvenser for innbyggerne i form av økte kommunale gebyrer og avgifter. Det er estimert at behovet for investeringer i vann- og avløpssektoren vil være enormt i årene fremover. Ifølge Norsk Vann vil dette føre til betydelige økninger i gebyrer, med estimater på mellom 3 500 kr og 7 500 kr.

Fremskrittspartiet er opptatt av å finne løsninger som kan effektivisere vann- og avløpssektoren uten å belaste vanlige husstander for mye. Vi har tidligere fremmet forslag om å etablere en benchmarking-modell for å utnytte sektorens effektiviseringspotensial samt utrede en rentekompensasjonsordning for å lette den økonomiske byrden for kommunene. I tillegg har vi foreslått å innføre et spleiselag for investeringer i nitrogenrensing av avløpsvann i områder som pålegges nye rensekra. Dette skyldes at mange kommuner langs Oslofjorden må gjøre store investeringer i forbindelse med nitrogenrensing.

Dette vil føre til økte gebyrer for innbyggerne som bor i disse områdene, og da er det synd at forslagene Fremskrittspartiet fremmet, dessverre ble nedstemt. I november i fjor debatterte denne sal forslag fra Fremskrittspartiet om at vi skulle sikre at det nye avløpsdirektivet skulle bli tilpasset særnorske forhold. Dette forslaget fikk heller ikke flertall, og realiteten er – som nettavisen Energi og Klima for halvannen måned siden publi-

serte en artikkel om – at EU nå skjerper kravene for å rense avløp. Norge fikk bl.a. ikke medhold i sitt ønske om unntak fra EUs avløpsdirektiv. Dette vil føre til at tettsteder ned til 1 000 innbyggere omfattes av nye og strengere rensekra. Dette vil føre til økte kostnader for mange kommuner – som skyves over på innbyggerne i form av økte gebyrer.

Fremskrittspartiet vil fortsette å kjempe for å unngå at økte kommunale gebyrer rammer vanlige husstander urimelig hardt. Derfor har vi fremmet en rekke forslag, vi har vært med på forslag, og vi er med på dagens forslag. Det er på tide å handle for å sikre en bærekraftig vann- og avløpsinfrastruktur uten å ruinere innbyggernes privatøkonomi.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:45:17]: I svært mange kommuner er det store etterslep på investeringer i vann og avløp. Difor fremja også SV eit forslag om å styrkje satsinga på vatn og avløp i fjor.

Velfungerande vass- og avløpsanlegg er avgjerande for helse, miljø og trivsel. I Noreg er nærare 90 pst. av innbyggjarane knytte til kommunale vass- og avløpsanlegg. Dette er felles samfunnskritisk infrastruktur som det er svært viktig å ruste opp i åra som kjem. Auka folketal, handtering av klimaendringar, auka krav til forsyningssikkerheit, strengare praktisering av miljøkrav og stort behov for å fornye eit aldrande leidningsnett vil koste.

Investeringsetterslepet er enormt i VA-sektoren. Ifylgje Norsk Vann er det snakk om over 330 mrd. kr. Det betyr at det trengst investeringar på minst 17 mrd. kr i året i 20 år for å kome à jour. Klimaendringane og meir ekstremnedbør kombinert med auka fortetting i byar og tettstader fører til hyppigare og store overvasskadar på bygningar og infrastruktur. Utan førebyggjande tiltak forventar overvassutvalet i NOU 2015: 16, Overvann i byer og tettsteder – Som problem og ressurs, at dei totale skadekostnadene i løpet av dei neste åra kan bli mellom 45 mrd. kr og 100 mrd. kr. Den samfunnsøkonomiske gevinsten av å setje opp farta med førebyggjande tiltak er difor stor. Det statlege regelverket må leggje til rette for nødvendige overvasstiltak og føreslå korleis det skal finansierast, og kven som skal ha ansvaret for skade som likevel vil kunne oppstå.

Med andre ord: Det er mykje som må gjerast. Difor er det bra at regjeringa no endeleg har lagt fram ein samordna nasjonal gjennomføringsplan for vassmiljø og helse, med tidsfristar og ansvarsfordeling.

SV synest at fleire av forslaga til Høgre i denne saka er bra, men vi ser ikkje nokon grunn til at Stortinget skal vedta noko som allereie ligg i den framlagde planen. No blir det viktig å fylgje opp denne i budsjetta framover. Eg vil likevel understreke at det må takast grep som kan

vere med på å redusere kostnader for innbyggjarar og kommunar, og avskrivningstid, som Høyre har forslått, er eit godt eksempel på noko som ikkje kostar noko å endre. SV meiner at ein må leite etter kostnadsreducerande tiltak, og vi meiner at rentekompensasjonsordning bør vurderast for å redusere risikoen for skyhøge gebyr i ei vanskeleg dyrtid for folk.

SV støttar ikkje forslaga, men vi er svært opptekne av at tiltak i den framlagde planen til regjeringa må sejtast i verk og finansierast i dei årlege budsjetta.

Tobias Drevland Lund (R) [10:48:21]: I Rødt er vi svært bekymret for det enorme og økende investeringsbehovet i vann- og avløpssektoren i kommunene. Som flere har vært inne på, er investeringsbehovet de neste 20 årene estimert til en kostnad på over 330 mrd. kr, ifølge Norsk Vanns rapport fra 2021, og det gir behov for en årlig investering på 16,6 mrd. kr.

Det store investeringsbehovet som mange steder er helt nødvendig, for både folk, natur og klima, gir likevel veldig store utslag på de kommunale avgiftene som folk betaler, og det midt i en tid da alle typer livsnødvendige utgifter øker kraftig.

I Dagsavisen tidligere denne måneden kunne vi lese om Kristine Steen-Andreassen i Skiptvet kommune som på to år fikk en kvartalsvis økning fra 1 197 kr til 5 113 kr i kommunale avgifter. Det er en økning på over 300 pst., og som Steen-Andreassen sa:

«Først ble jeg forbannet, deretter fortvilet. Litt økning må man jo regne med, men dette er horribelt. Vi er to uføre i husstanden og har ikke mulighet til å betale hele regningen (...).»

Vann- og avløpssektoren er samfunnskritisk fellesfinansiert infrastruktur som er avgjørende for både helse og miljø. Det er derfor ikke et alternativ å la være å gjøre nødvendige investeringer framover. Det er derimot helt nødvendig å vurdere statlige finansieringsordninger og insentiver som kan hjelpe kommunene med å få fart på nødvendige investeringer i vann- og avløpssystemet.

I Rødt stiller vi oss positive til alle gode forslag som kan redusere gebyrtrykket for husholdningene framover, og derfor fremmet også Rødt i fjor et representantforslag om å ta nasjonalt ansvar for å demme opp for et gebyrsjokk for innbyggerne som følge av EUs revidering av avløpsdirektivet. I den samme innstillingen fremmet vi også en rekke forslag, og vi støttet forslag fra andre partier.

Forholdsvis små justeringer, som å endre avskrivningsreglene for investeringer og også å harmonisere gebyrsatser over kommunegrensar der det er inngått forpliktende interkommunalt samarbeid, er forslag som kan dempe gebyrtrykket for innbyggerne mange steder. Dette er noe flere skriftlige innspill til denne saken også støtter.

Jeg registrerer at regjeringen har lagt fram nasjonale mål for vann og helse, og at det er utarbeidet en gjennomføringsplan, og det er veldig bra, la meg understreke det. Det er likevel ingenting i veien for å stemme for forslagene fra Rødt, Høyre og Fremskrittspartiet her i dag – og med det viser jeg til de forslagene som Rødt er med på.

Ola Elvestuen (V) [10:51:21]: Vi står overfor veldig store etterslep innenfor vann og avløp. Det er store summer det går på, over 300 mrd. kr. Jeg har lyst til å minne om at én av grunnene til at vi står overfor så store utfordringer og så store investeringer, er at vi henger etter med å investere innenfor vann og avløp. Her er det ingen tvil om at politikere lokalt mange steder ikke har foretatt de nødvendige investeringene som man trenger.

Jeg har selv sittet med dette ansvaret, som byråd i Oslo. Dette mener jeg er et viktig poeng, for det handler ikke bare om de kostnadene som innbyggerne får, det handler om de resultatene vi skal oppnå: Der gjorde vi en større investering, bl.a. ned mot Bjørvika, den store Midgardsormen. Jeg husker ikke hvor mange milliarder det kostet, dette er en sektor hvor milliarder jo ikke er mye penger. Men det er viktig å huske på at resultatet av investeringen er at en nå kan bade utenfor Operaen og på Sørenga-utstikkeren. Det ville ikke vært mulig uten den investeringen og den opprydningen det innebar.

Som flere trekker fram med Oslofjorden, er dette viktig å ha med. Dette er helt nødvendige investeringer i vann og avløp for å få livet tilbake i fjorden. Når vi nå mobiliserer for å få på plass nitrogenrensing, henger vi langt etter Sverige og Danmark, som gjorde dette i stor grad på 1990-tallet. Vi var i gang, men det ble stoppet opp. Det er nå bare helt innerst i fjorden, altså ved Oslo, Asker og Bærum, man har den nitrogenrensingen som vi må få på plass.

Venstre vil støtte alle de seks forslagene. Det er viktig nå å se på hvordan man kan gjøre dette på en måte som gjør at avgiftene ikke blir for høye. Én av grunnene er altså at vi er for sent ute, og dermed får vi et større løft nå enn det ville vært behov for hvis vi hadde hatt en jevnere satsing på vann og avløp gjennom de siste to tiårene.

Dette er et viktig tema. Det er helt nødvendig å gjennomføre disse investeringene, og vi må, ut fra situasjonen vi er i, se på hvordan vi skal få det til uten at kostnadene blir for høye. Vi må også gjøre en løpende vurdering av hva som skal være statens rolle for å få dette på plass – fordi en må redde Oslofjorden, og selvfølgelig hele kysten, for nå får en strengere krav også på tettsteder ned til 1 000 innbyggere, noe som gjør at det blir krevende mange steder. Mer, bredere og større samarbeid er ett grep som vi trenger å ta.

Statsråd Erling Sande [10:54:37]: Innanfor vass- og avløpsområdet er det eit etterslep i vedlikehaldet. Mange system er overbelasta, og det trengst store investeringar for å fornye og utvide infrastrukturen. Nokre kommunar har òg utfordringar med å rekruttere kompetansen dei treng. Regjeringa ønskjer å møte desse utfordringane vi står overfor på feltet, på ein heilskapleg måte.

Regjeringa har over tid arbeidd med dei problemstillingane som representantane tek opp i forslaget. Allereie vinteren 2022 tok helse- og omsorgsministeren initiativ til at dei nasjonale måla for vatn og helse, som blei fastsette i 2014, skulle reviderast, og til at det skulle utarbeidast ein gjennomføringsplan på tvers av sektorane og departementa.

Regjeringa la 16. februar 2024 fram dei nasjonale måla og planen for å gjennomføre dei. Tiltaka er gruperte under følgjande: målretta innsats for prioritering og ressursar; statlege verkemiddel og insentiv; teknologitviking og utdanning; rettleiing og tilsyn; regelverksarbeid. Dette arbeidet omfattar både finansiering, sjølvkostprinsippet, insentivordningar for samarbeid og meir interkommunalt samarbeid. Eg meiner at dei nye måla og den nasjonale gjennomføringsplanen er eit godt grunnlag for vidare arbeid på dette feltet.

For vatn og avløp er det sjølvkostprinsippet som gjeld, og vi som brukar vass- og avløpsstenestene, betalar for velfungerande tenester. Både det store etterslepet og behovet for nye investeringar og nye krav som kan kome i revidert avløpsdirektiv, tilseier at kostnadene på vass- og avløpsområdet vil auke endå meir framover. Korleis kommunane skal berekne og praktisere sjølvkost, som set den øvre ramma for dei samla gebyrinntektene, ligg under regelverket som Kommunal- og distriktsdepartementet forvaltar. Dette regelverket blei først lovfesta med ny kommunelov frå og med 2020. Det er naturleg å evaluere dette regelverket no som det har verka ei stund. Eg er godt kjend med problemstillingane representantane som fremja forslaget, tek opp rundt avskrivningstid, kalkylerente og framføringsperiode, og alle desse punkta vil vere ein naturleg del av ei slik evaluering.

Eg vil i løpet av kort tid setje ut eit utgreiingsoppdrag som tek for seg m.a. desse punkta. Oppdraget skal avsluttast i løpet av året og vil bidra inn i departementet si evaluering. Endringar i regelverket vil måtte skje i tråd med utgreiingsinstruksen, der eventuelle endringar i forskrifta blir fastsette av departementet etter ei høyring, på vanleg måte. Dette arbeidet, i lag med gjennomføringsplanen, varetek forslaga i denne saka på ein god måte, slik eg ser det.

Presidenten [10:57:24]: Det blir replikkordskifte.

Anne Kristine Linnestad (H) [10:57:41]: Takk til statsråden for svaret, som ikke var så voldsomt overraskende. Til det aller siste først: Når denne evalueringen og dette skal settes i gang nå, skal det svares til høsten, til vinteren, kanskje litt forsinket. Betyr det da at vi ikke kan se noen endringer i reglement eller lovverk før tidligst i 2026–2027?

Statsråd Erling Sande [10:58:17]: Utgangspunktet når ein set i gang eit slikt arbeid, er å få inn kunnskap og få eit godt kunnskapsgrunnlag innanfor dei punkta eg viste til her. Det gjev – eigentleg i alle saker – eit betre utgangspunkt for vidare justeringar i regelverk. Når vi set i gang eit slikt arbeid, er det med tanke på å få bygd det kunnskapsgrunnlaget som skal gje grunnlag for framtidige endringar og justeringar i regelverket.

Anne Kristine Linnestad (H) [10:58:49]: Det betyr altså at dersom vi legger statsrådens svar nå og også Huseiernes nye tall til grunn, vil ikke regjeringen gjøre noen ting for å redusere muligheten for at innbyggere i enkelte kommuner skal kunne få en økning på 60 pst. av gebyret sitt. Det synes jeg er fryktelig leit og trist, på deres vegne.

Over til det jeg egentlig hadde tenkt å spørre om: Mange distriktskommuner har allerede i dag demografiske utfordringer. Jeg kunne tenke meg å høre statsrådens vurdering av hvilken effekt økte gebyrer vil kunne ha på bosettingsmønsteret i Distrikts-Norge. Vil f.eks. økte bokostnader, som disse gebyrene kan gi, avhjelpe eller forsterke det at innbyggere i yrkesaktiv alder flytter fra distriktskommuner, noe som igjen vil kunne sende regningen for gode vann- og avløpstjenester til enda færre innbyggere og bety at deres gebyr må økes ytterligere?

Statsråd Erling Sande [10:59:58]: Eg har lyst til å gripe litt fatt i premissen som representanten avslutta det førre spørsmålet med, for viss kommunen ønskjer å leggje til grunn ei rente eller andre føresetnader i berekingar som gjev innbyggjarane f.eks. lågare gebyr og då også kommunane lågare gebyrinntekter enn sjølvkost, er det ikkje noko i vegen for det. Det er heller ikkje noko hinder for at kommunane kan fordele kostnader ved ei investering over ein lengre periode enn avskrivningstida i budsjett- og rekneskapsforskrifta til kommunane.

Når det gjeld dei demografiske utfordringane: Det er heilt klart at demografiske endringar utfordrar kommunane på mange område, så det må vi ha eit vakent auge for. Desse gjennomgangane og alt det arbeidet vi no legg ned på dette området, det kunnskapsgrunnlaget vi får fram, må også ha som mål at vi får ei betre vass- og avløpsforvaltning generelt sett.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:01:15]: Det er venta at gebyra på vatn og avløp vil stige kraftig framover på grunn av høgare investeringar. Sjølv om det er sjølvkostprinsippet som gjeld, vil mange kommunar ha store utfordringar med å greie nødvendige investeringar på infrastrukturen, og stor gjeld vil kunne vere særleg tungt å handtere i distriktskommunar med låge inntekter og aldrende befolkning, slik representanten Wiborg også var inne på.

Kva grep ser regjeringa er mogleg å ta for å redusere den økonomiske belastninga for befolkninga? Og når kan sånne grep eventuelt setjast i verk?

Statsråd Erling Sande [11:01:56]: Eg har jo vore litt inne på det. Eg startar no ganske kjapt med å setje ut eit prosjekt, eit arbeid, på dette for å få eit kunnskapsgrunnlag. Eg sa litt om kva vi ønskjer å samle inn kunnskap om. Målet er samla sett å få fram kunnskap på mange område, også dette som representanten er oppteken av, slik at vi veit at vi i forvaltninga av dette området framover gjer riktige val, tek riktige grep og formar riktige reglar på området. Det er eit faktum at dette er eit krevjande område for oss no framover. Det ligg store investeringar framfor oss som det er nødvendig å ta, og så må vi manøvrere gjennom dette landskapet på ein slik måte at det ikkje får utilsikta konsekvensar.

Tobias Drevland Lund (R) [11:02:59]: De foregående replikantene har vært litt inne på det temaet jeg vil ta opp. Det var den saken jeg også nevnte fra talerstolen, et eksempel på en person, nemlig Kristine Steen-Andreassen, som rammes veldig hardt av de store gebyrøkningene, og som i sitt tilfelle får en økning på over 300 pst. – altså 300 pst. økning i kvartalet på de kommunale avgiftene. Det er ganske mye penger, og det i en tid da renten øker og vi vet at flere sliter med å få endene til å møtes. Én ting er at man har lagt fram en handlingsplan. Det er veldig bra, jeg må berømme statsråden og regjeringen for det. Mitt spørsmål er om det er noe strakstiltak man vurderer å gjøre for å bøte på den vanskelige økonomiske situasjonen som bl.a. økte kommunale avgifter utgjør for innbyggerne.

Statsråd Erling Sande [11:03:49]: Eg har full forståing for at desse avgiftene kan opplevast som belastande i privatøkonomien til folk. Det må vi har stor forståing for. Akkurat som representanten Drevland Lund seier, er vi inne i ei tid der mange andre kostnader også aukar, og renta er høg. Så vil dette vere veldig forskjellig frå kommune til kommune. Sjølv om det samla sett er behov for investeringar framover, vil det vere mange forskjellige historier. Det vil bli opplevd på veldig mange forskjellige måtar alt etter kva kommune ein bur i, og etter kva investeringar den kommunen står framfor. Då

er det viktig for meg å seie at der har kommunane også nokre moglegheiter for å jamne ut kostnadene for innbyggjarane noko meir over tid – viss dei ønskjer det. Det kan vere eit rett verktøy å bruke, men det må kommunane ha ei formeining om.

Ola Elvestuen (V) [11:05:06]: Behovene er så store at vann- og avløpsgebyrene kommer til å gå opp. Det tror jeg ikke det er noen tvil om. Det det handler om, er hvordan man kan begrense dette samtidig som man oppnår resultatene.

Én måte å begrense investeringene på er å gjøre mer oppå bakken, med overvannshåndtering, og få mange flere tiltak innenfor det. Tilbake i 2015 var det en NOU som anbefalte innføring av et overvannsgebyr, så man skal finansiere flere av de mindre tiltakene, men som man sparer investeringer under bakken på. Mitt spørsmål er: Det overvannsgebyret og innføringen av det var egentlig klart for noen år siden, så hvordan er status for det nå? Vil vi få innført mulighet for å innkreve overvannsgebyr, eller er det andre måter staten og statsråden ser for seg at disse tiltakene oppå bakken, som er helt nødvendige, kan finansieres og gjennomføres på?

Statsråd Erling Sande [11:06:10]: Eg kjem ikkje til å varsle noko slikt gebyr her i dag, men representanten tek opp ei viktig problemstilling, for dette er det ein heilskap rundt. Difor er det viktig òg å møte det heilskapleg, og tiltak på nokre område kan dempe behovet for tiltak på andre område og faktisk redusere kostnader.

Når vi har varsla ei heilskapleg tilnærming til dette, er det nettopp for også å trekkje inn andre moment og sjå på breidda i denne saka – korleis vi best mogleg og med best mogleg kunnskap formar det regelverket som vi skal ha framover på dette området.

Presidenten [11:06:50]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mudassar Kapur (H) [11:07:07]: Dette er en sak som angår veldig mange innbyggerses privatøkonomi. Det er ikke noen hemmelighet at Høyre i lokalvalget gikk til valg på å holde summen av kommunale skatter, avgifter og gebyrer nede. Vi har hele tiden vært åpne om at det ikke ville være mulig alle steder, bl.a. på grunn av kostnader knyttet til rensing av fjorder, men det har vært helt tydelig for oss at når folk flest må snu hver eneste krone for å få økonomien til å gå opp, må også politikerne gjøre det samme. Det gjør våre lokalpolitikere, som mange steder har tatt over kommuner som før har vært styrt av andre partier, og som har gjort store beslutninger om investeringer eller ikke tatt be-

slutninger om riktige investeringer. Det vil det ta tid å snu, men de gjør en jobb med det hver dag. Det samme gjøres her i Stortinget, når Høyre nå fremmer forslagene i denne saken.

Særlig Senterpartiet har brukt i hvert fall starten av dette året til å komme med mange angrep på Høyre i denne saken – om at Høyre ikke gjør nok. Da blir det litt rart at når man nå har anledning til å stemme for forslagene, ligger det an til, i hvert fall i innstillingen, at man stemmer alt sammen ned. Det synes jeg er synd, for jeg tror at dersom flere partier kunne vært åpne for å støtte de forslagene Høyre nå legger på bordet, kunne vi alle ha bidratt til at innbyggernes kostnader kan holdes nede på dette feltet.

For meg er det egentlig ikke noe kjempepoeng å fortsette å ha en skarp debatt mot Senterpartiet – den har vart i nok uker i landets lokalaviser som det er – men når man bruker så mye tid på kritikk og ikke så mye tid på politikk, og sjansen byr seg til faktisk å ta noen reelle grep, hadde jeg håpet at man på tvers av partigrensene i en så stor og viktig sak hadde valgt å støtte noen av forslagene fra Høyre. Dette er forslag som både lokalpolitikere og etter hvert innbyggere kommer til å få vite om. Da håper jeg at særlig Senterpartiet i denne saken har noen gode svar på hvorfor de har kritisert opposisjonen og særlig Høyre for sine løfter, men samtidig ikke støtter gode forslag som kunne vært med på å løse utfordringene.

Jeg vil komme med en høflig og vennlig anmodning om at man revurderer forslagene og kanskje stemmer for noen av dem.

Lene Vågslid (A) [11:10:18] (leiar i komiteen): Takk til saksordføraren for eit godt arbeid.

Dette er ei veldig viktig sak. Det er også viktig at me er ærlege på kva me står overfor. Eg synest bl.a. representanten Elvestuen er inne på det i debatten: Det er heilt nødvendige investeringar. Det er heller ikkje «berre» ein debatt om gebyr – det handlar om folkehelse, det handlar om det saksordføraren starta med, at det vatnet som renn ut i springen, må me sikre at er trygt og godt.

Eg trur representanten Kapur kanskje blir litt skuffa, for eg meiner me må ha ein litt ordentleg debatt om dette når eit parti som Høgre går så hardt til verks i ein lokalvalkamp, med løfte om at avgiftene skal ned i dei kommunane Høgre styrer. I 43 kommunar som til saman har 2 millionar innbyggjarar, har avgiftene gått opp etter at Høgre kom til makta. Det er ikkje så rart, for dette er ikkje ein kvikkfiks. Det verkar det eigentleg som alle partia forstod, unnateke Høgre. Me må i alle fall vere ærlege om kva det er me kan gjere, og ikkje.

Om ein høyrer etter på det statsråden seier, og les det som står i innstillinga, er me einige i fleire av dei te-

maa som no er til debatt, og fleire av dei er nemnde i den planen regjeringa har vist til i saka. Det var ein alvorleg rapport frå Riksrevisjonen som kom i fjor, som viste til handteringa til myndigheitene. Det at ein ikkje har gjort nok heilt sidan 2014, er òg noko av problemet me står i no, når det gjeld å redusere lekkasjar og fornye vassleidningsnett.

Difor er i alle fall eg veldig oppteken av at me i denne debatten gjer det me kan for å sjå kva me kan gjere for å redusere belastninga, men samtidig er ærlege på at det ikkje er ein kvikkfiks. Eg er òg oppteken av at me kjem med løysingar som ikkje fører til at ein utset nødvendige investeringar på eit så viktig område som me snakkar om her.

Presidenten [11:12:24]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:12:29]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda Hofstad Helleland, Nikolai Astrup, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup, Sveinung Stensland og Svein Harberg om Norges neste steg for kunstig intelligens (Innst. 228 S (2023–2024), jf. Dokument 8:46 S (2023–2024))

Presidenten [11:12:54]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innen den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Rune Støstad (A) [11:13:28] (ordfører for saken): Aller først: takk til komiteen for samarbeidet med saken.

Kunstig intelligens og ny teknologi gir oss enorme muligheter, samtidig som vi også møter på utfordringer. Dette forslaget løfter flere viktige problemstillinger rundt KI, og det er positivt med et bredt engasjement på tvers av partiene.

Norge er langt framme innenfor digitalisering og kunstig intelligens. Med Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering har Norge allerede tatt det neste steget innenfor kunstig intelligens. Regjeringen har lagt et godt grunnlag for en framtid der teknologi ikke bare skaper muligheter, men også nye jobber og bedre livskvalitet for alle. Vi har et godt utgangspunkt for å håndtere og ta i bruk KI både i offentlig sektor og i næringslivet.

Utvikling og bruk av kunstig intelligens er grenseløs, og det er viktig at Norge har like regler som våre samarbeidspartnere og våre naboland. Når teknologien er grenseoverskridende, må også lovene være det.

Vi skal legge til rette for at vi som samfunn kan utnytte de store mulighetene, samtidig som vi skal beskytte samfunnet mot truslene som den samme teknologien kan representere. Derfor må vi også vurdere om innhold generert av kunstig intelligens bør merkes. Det vet jeg også at vår digitaliseringsminister er opptatt av å få be-lyst.

Det kommer et nytt KI-lovverk fra EU, og regjeringen er godt forberedt på det nye lovverket. Vårt regelverk er i dag teknologinøytralt, men vi må fortsatt sørge for at det holder tritt med den raske utviklingen, og tette hull der det er nødvendig. Foreløpig er det ikke noe som tilsier at vi må gjøre store endringer i vårt regelverk. Det vil trolig heller ikke være behov for nye regler utover det som kommer fra EU. Men dette følger regjeringen med på hele tiden. Det kan bli krav om etablering av en nasjonal tilsynsstruktur. Digitaliseringsministeren har allerede bedt DFØ vurdere hva som vil være en hensiktsmessig organisering i Norge.

Forslagene i denne saken er allerede ivaretatt av regjeringens arbeid, og det kommer en ny og helhetlig digitaliseringsstrategi som også omhandler KI. Og forslag som allerede er ivaretatt – som vi også hørte i debatten til forrige sak om vann og avløp – er det ingen grunn til å vedta på nytt.

Lykke til med behandlingen av saken.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:16:44]: Solberg-regjeringen la fram Norges første strategi for kunstig intelligens i 2020. Siden den gang har teknologien skutt fart, og vi står i dag overfor både nye muligheter og flere utfordringer. På grunn av den raske teknologiske utviklingen kan det tenkes at vi har lover og regler som ikke lenger er tilpasset utfordringene vi møter.

Utfordringene med KI kan i flere tilfeller ha en etisk eller prinsipiell karakter. Avveiningene som må tas, er mange, og arbeidet bør begynne nå. Høyre foreslår å opprette et frittstående og uavhengig organ som kan rådgi myndighetene i prinsipielle KI-spørsmål og bidra til opplysning og refleksjon rundt mulighetene og begrensningene med teknologien, slik som Bioteknologirådet gjør innenfor bioteknologi.

Kultur og verdier uttrykkes gjennom språk. Det betyr at det språket som benyttes for å lære opp språkmodeller, er viktig. De store internasjonale språkmodellene har så langt blitt lite trent på de nordiske språkene, og enda færre har blitt trent på de samiske språkene. Generative modeller trent på språk og materiale fra Norden, enten det er norsk, samisk, islandsk eller finsk, vil bidra

til å ivareta den fellesnordiske kulturarven. Det er derfor viktig å sikre godt samarbeid på tvers i Norden.

For å lykkes med utvikling og bruk av kunstig intelligens er internasjonalt samarbeid avgjørende. I tillegg er det behov for regulering og tilsyn og utvikling av både kompetanse og infrastruktur. Arbeidet som skjer med AI Act i EU, vil gi oss et nytt overordnet europeisk juridisk rammeverk for KI-systemer. EUs KI-forordning vil etter alt å dømme bli ansett som EØS-relevant, men selv om den ikke skulle bli det, har Norge historisk sett implementert de fleste EU-regelverk. Det vil uansett bli vanskelig å stå utenfor med helt andre regler, og det vil svekke den norske konkurranseevnen. Det er derfor viktig at regjeringen er aktiv inn mot arbeidet i EU, og dessverre – kan jeg si – er vi ikke medlem av EU, for det hadde gjort arbeidet mye enklere.

Tilstrekkelig kompetanse må sikres, både blant spesialister og hos befolkningen generelt. Det betyr at mer kunnskap om kunstig intelligens må inn i flere utdanninger. Alt fra jusstudenter til sykepleiere bør ha større mulighet til å velge fag som gir bedre forståelse av algoritmene vi omgir oss med. Blant forslagene som fremmes i dag, er det flere som vil styrke kompetansen om kunstig intelligens. Både Kripos og NSM har rapportert om økt fare for cyberkriminalitet med generativ KI, og behovet for cybersikkerhet er ekstra stort, spesielt for små og mellomstore virksomheter, som ikke har de samme ressursene til å beskytte seg som de større aktørene.

På denne bakgrunn tar jeg opp de forslagene som Høyre er en del av.

Presidenten [11:19:46]: Representanten Anne Kristine Linnestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kathrine Kleveland (Sp) [11:20:08]: Takk til Høyre for å løfte en slik viktig debatt om Norges neste steg for kunstig intelligens, og tusen takk til departementet og statsråden, som har gitt gode og betryggende svar.

Som statsråden og hennes forgjengere har redegjort for flere ganger, har Norge i dag gode teknologinøytrale reguleringer for kunstig intelligens. Samtidig jobber regjeringen og stortingsflertallet i flere spor for å forbedre Norges neste steg for kunstig intelligens.

Vi satser 1 mrd. kr på KI-forskning. Regjeringen har en hurtigarbeidende arbeidsgruppe for implementering av nytt KI-regelverk fra Europa, og Norge bidrar aktivt inn i Europarådets forhandlinger om en ny KI-konvensjon. Det går også an å jobbe utenfor EU.

Innen utløpet av året skal regjeringen presentere en ny digitaliseringsstrategi. Vi satser på IKT-fag i høyere utdanning, og jeg anser intensjonen bak forslagene til Høyre som godt ivaretatt.

Som jeg tidligere har referert til fra denne talestolen, bringer kunstig intelligens mange muligheter med seg. Samtidig er det mange trusler – som med all ny teknologi. Senest i går var det en sak i NRK der en norsk-amerikansk skuespiller hadde fått stemmen sin gjenskapt og misbrukt til å lese opp beskjeder han ikke hadde samtykket til.

Som digitaliseringsministeren påpekte, er dette allerede ulovlig, men det vitner om at KI som misbrukes, multipliserer evnene til grådige og hensynsløse mennesker. Samtidig må vi heller ikke glemme at KI gir oss gode hjelpemidler og positiv bistand, som vi heller ikke aner konsekvensene av foreløpig. Trondheim kommunene sparer allerede masse på at vaktlister innen helse og omsorg settes opp ved hjelp av KI.

Jeg er teknologioptimist, men all teknologi må rammes inn av fornuftig lovverk til beste for oss alle.

Erlend Wiborg (FrP) [11:22:40]: Utviklingen innen kunstig intelligens vil endre samfunnet markant. Det er viktig å erkjenne at kunstig intelligens og digitalisering påvirker alle samfunnsområder, fra det individuelle liv til næringslivets strukturer. Derfor mener Fremskrittspartiet at norsk næringsliv ikke kan tillates å sakke akterut i denne utviklingen, men heller bør gis muligheten til å delta aktivt i formingen av kunstig intelligens.

Vi har sett hvordan kunstig intelligens har kommet inn i folks liv gjennom tjenester som ChatGPT. Denne tjenesten har også funnet veien inn i skolesektoren, der en betydelig del av unge mennesker benytter den til sitt ukentlige skolearbeid. Det er et tegn på den økende tilstedeværelsen og innflytelsen til kunstig intelligens i vårt dagligliv.

Men selv om det finnes mange fordeler og muligheter med kunstig intelligens, kan verktøyet også misbrukes. Derfor mener Fremskrittspartiet det er avgjørende at menneskerettigheter og personvern er grunnleggende prinsipper i utviklingen, anvendelsen og reguleringen av kunstig intelligens.

Vi må spesielt være oppmerksomme på utfordringene kunstig intelligens kan utgjøre for demokratiet. Teknologien muliggjør produksjon av treffende desinformasjon i stor skala og kan undergrave tilliten til demokratiske institusjoner. På samme tid kan kunstig intelligens også true ytrings- og pressefriheten ved å produsere innhold som kan manipulere offentlig mening.

Fremskrittspartiet mener derfor at reguleringer for kunstig intelligens må skje i samspill med våre allierte. Siden kunstig intelligens ikke kjenner grenser, er det fornuftig at Norge og våre allierte samarbeider om å etablere felles lovverk på dette området.

Kunstig intelligens representerer både enorme muligheter og risikoer for samfunnet vårt. Det er vårt ansvar

som folkevalgte å sikre at denne kraftfulle teknologien blir brukt til å fremme det beste i samfunnet, samtidig som vi beskytter våre verdier og institusjoner. Det er viktig å samarbeide for å skape en fremtid der kunstig intelligens tjener menneskeheten på en ansvarlig og rettferdig måte.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:25:28]: Tittelen på representantforslaget fra Høgre er «Norges neste steg for kunstig intelligens». Er det ein ting som er sikkert, er det at denne teknologiutviklinga går med sjumilssteg, og vi må skru opp tempoet i lovarbeidet og prøve å sikre demokratisk kontroll over dette kraftfulle verktøyet. Tek-selskapa oppgjev ikkje kjelder for sin informasjon, og spreing av feilinformasjon er ein stor fare. For SV er det aller viktigaste – i tillegg til å ta i bruk det positive ved denne teknologien – å ta vare på innbyggjarane, samfunnsinteressene, rettssikkerheita og demokratiet med dette kraftfulle verktøyet.

Onsdag vedtok EU-parlamentet verdas første KI-lov. Lova skal regulere dei store selskapa i høve til å bøteleggje om det blir gjort lovbrøt. Lova skal verne samfunnet mot negative konsekvensar av kunstig intelligens som kan true personvernet og demokratiet, og samtidig sørkje for å byggje opp under innovasjon og utvikling av teknologi som kan kome samfunnet til nytte.

I svarbrevet frå statsråden forstår eg det slik at oppretting av nye regulatoriske sandkasser er noko som vil kome uansett, som ei fylgje av prosessen som allereie er i gang. SV støttar nokre av forslaga til Høgre, men dess meir eg arbeider med saka, dess meir ser eg at mykje av det som blir føreslått, heldigvis allereie er godt i gang – i regjeringsapparatet, i Datatilsynet, i Teknologirådet sitt arbeid, i forskarmiljøa ved Universitetet i Oslo og NTNU i Trondheim og i samarbeid med andre land om nytt lovverk. Nasjonalbiblioteket sitt arbeid med språkmodellar på oppdrag av Kunnskapsdepartementet er med på å byggje opp det norske innhaldet. Desse språkmodellane er viktige for at tek-gigantane ikkje skal ta makta over norsk språk – og faktisk dermed samfunnsutviklinga.

Saman med m.a. Høgre ber vi om ei eiga NOU som skal gjere greie for konsekvensane av generativ kunstig intelligens for opphavsrett, media og demokrati, for her er det store utfordringar. Fordi utviklinga går svært fort, meiner SV at det er viktig at staten tek ei rolle med å skaffe oversikt og samle kreftene i dette arbeidet. Vi må sørkje for at vi har nok som tek utdanning, og myndigheitene må koordinere innsatsen, slik at Noreg kan møte utfordringa frå tek-gigantane. Dette må sjølvstakt skje i tett samarbeid med dei fremste forskar- og fagmiljøa, fagørsla og i samarbeid på tvers mellom departement, fylkeskommunar og KS. Vi må sørkje for at vi ikkje blir lurte eller kastar oss ut i noko som kostar meir enn det

smakar, eller som har potensial til å underminere grunnleggjande rettstryggleik og sjølve demokratiet.

Tobias Drevland Lund (R) [11:28:35]: KI har enorm innvirkning på teknologien vår. Fra smarttelefoner til selvkjørende busser, fra språkteknologi til styring av fysiske prosesser – KI er overalt. Oslos første selvkjørende bussrute, linje 35, åpnet i mai 2019 med to selvkjørende busser, og disse elektriske bussene, modellen Arma, har plass til elleve passasjerer og markerte da et spennende skritt inn i framtidens transport. Så neste gang vi bruker en app som forutser hva du vil gjøre, eller ser en selvkjørende bil på veien, husk at det er kunstig intelligens i arbeid.

Dette var ikke mine ord – det var Microsoft Bings KI-verktøy som hjalp meg med manuset. Det viser jo hvor viktig det er at vi tar styringen over utviklingen av kunstig intelligens. KI-teknologi er ikke en problemstilling som vil komme; den er her allerede. Rødt vil på det sterkeste advare mot å overlata styringen av KI til store, privateide, internasjonale teknologigiganter, og for å sikre at denne nye og revolusjonerende teknologien kommer både folk og samfunnet til gode, trengs det både demokratisk kontroll og styring over utviklingen. Rødt mener at det egentlig trengs en helhetlig vurdering gjennom en stortingsmelding om kunstig intelligens som tar for seg alle områder som er relevante, men registrerer at stortingsflertallet så sent som i januar i år avviste dette.

Det var slik at regjeringspartiene avviste stortingsmeldingen fordi man mente at vi i stedet trengte konkret politikkutvikling på konkrete felt hvor det er aktuelt. Rødt ser på flere av disse forslagene som er fremmet her i dag, som et svar på det, og vil derfor egentlig berømme Høyre for å ha fremmet forslagene. Vi er med på hele 13 av dem. Det viser at man, på tross av en del uenighet, har en utålmodighet når det kommer til KI og bruken av KI. Så jeg håper – selv om det ser ut som ingen av forslagene her i dag kommer til å få flertall – at det er noe vår statsråd kommer til å ta med seg inn i arbeidet videre.

Som KI-verktøyet til Microsoft Bing selv sier: Samlet sett er det positivt at Stortinget tar initiativ til å styrke kompetansen innenfor kunstig intelligens og adresserer relevante problemstillinger. Det er viktig å følge opp disse forslagene med konkrete tiltak for å sikre en bærekraftig og ansvarlig utvikling av teknologien.

Med det viser jeg til de forslagene Rødt er en del av.

Presidenten [11:31:05]: Presidenten er litt usikker på om en burde brukt «sitat» og «sitat slutt» når en bruker andre som en refererer til.

Ola Elvestuen (V) [11:31:22]: Også jeg vil berømme Høyre for å ha tatt opp disse forslagene om kunstig in-

telligens. Jeg kan si med en gang at Venstre støtter alle de 19 forslagene i saken i dag.

Selv om teknologien bak kunstig intelligens har eksistert i flere år, har det de siste to årene kommet med rakettfart, og det kommer til å representere et paradigmeskifte i hvordan vi henter, produserer, formidler og forholder oss til kunnskap.

Det hersker ikke lenger noen tvil om at maskinlæring og kunstig intelligens vil spille en sentral rolle i framtidens samfunn, og at teknologien vil ha store konsekvenser for både økonomi og arbeidsliv. Vi går inn i en ny generativ æra.

Det er viktig å være nysgjerrig og å være opptatt av hvordan vi skal sørge for å ruste institusjoner og enkeltmennesker til å håndtere det som kommer. Derfor fremmet også Venstre allerede i fjor et forslag der vi ba om mer forskning på kunstig intelligens og mer kunnskap om bruken av kunstig intelligens i samfunnet. Vi ba om å få skalert opp antall studieplasser på områder som er viktig for å forstå kunstig intelligens, å få opp takten for å implementere EUs Artificial Intelligence Act i takt med resten av Europa, å få på plass et algoritmetilsyn, og ikke minst å se på hvordan relevante sider av norsk regelverk skal tolkes og anvendes i lys av bruk av kunstig intelligens – med andre ord en god del av det som Høyre tar initiativ til i forslaget vi behandler her i dag.

Vi må ha en teknologioptimistisk tilnærming. Vi ser positivt på at kunstig intelligens vil kunne spille en viktig rolle for å løse store samfunnsutfordringer i årene som kommer, som energikrise, behovet for grønn omstilling, ressursmangel i helsevesenet og håndtering av det økte antallet eldre, m.m. Samtidig må vi anerkjenne behovet for at teknologien reguleres sånn at man unngår og minimerer eventuelle skadelige effekter. Det kan være diskriminering, overvåking og negative konsekvenser for person- og rettsvern. Det er noe vi også må beskytte oss mot når andre land vil bruke kunstig intelligens for både å påvirke og undergrave vårt demokrati.

For å sikre en trygg, sikker og pålitelig utvikling av kunstig intelligens må det reguleres på en måte som svarer til utfordringene uten å bremse verdiskaping og positiv utvikling. Jeg har tro på at vi skal klare det, men da må vi utvikle robusthet og styrke kunnskapen som trengs for å forstå mulighetene og utfordringene med kunstig intelligens for samfunnet. Det er nødvendig å forsterke forskningen på kunstig intelligens og betydningen og påvirkningen det har i samfunnet. Ikke minst må vi sørge for at det utdannes nok folk med riktig kompetanse, og at fagpersoner får ta del i reguleringen.

Vi må henge oss på de prosessene som er i EU og tilslutte oss dem. Vi trenger også et sterkere nordisk samarbeid. Både Finland, Sverige og Danmark ligger foran

oss i å ta i bruk og bruke kunstig intelligens, også for næringsutvikling.

Statsråd Karianne O. Tung [11:34:46]: I dag er tredje gangen på kort tid jeg er i Stortinget for å diskutere kunstig intelligens. Det er et godt tegn at Stortinget er opptatt av hvordan KI påvirker alt fra skole og arbeidsliv til personvern, opphavsrett og ikke minst demokratiet vårt.

Kunstig intelligens har kraft i seg til å være et av de viktigste verktøyene vi har for å løse noen av de største utfordringene. Om vi får maskiner til å gjøre oppgaver som er kjedelige og farlige, vil vi mennesker kunne bruke tid på det som faktisk er viktig. Det er spesielt viktig i en tid da vi kommer til å få mangel på både arbeidsfolk og ressurser. Derfor må bruken av kunstig intelligens opp. Er man usikker på hvordan man skal bruke det, finnes det god veiledning og gode kurs å få fra både Digitaliseringsdirektoratet, Helsedirektoratet, Datatilsynet og Digital Norway, for å nevne noen.

Norge er et av de mest digitaliserte landene i verden. Vi er i en unik posisjon for å lykkes med KI. Vi ligger også godt an. Jeg kan forsikre Stortinget om at regjeringen er opptatt av kunstig intelligens – både de mulighetene teknologien gir, og hvordan vi skal skape trygge rammer for utvikling og bruk. Det har vi heldigvis i stor grad i de lovene vi allerede har. Det viser en gjennomgang av lovverket vårt som er gjort.

Vi må huske på at ingen teknologi er bare bra eller bare dårlig. Det er hvordan vi bruker den, og hvilke prinsipper vi legger til grunn, som avgjør det. Det som var forbudt før kunstig intelligens, er også forbudt etter kunstig intelligens.

Regjeringen er ambisiøs når det gjelder kunstig intelligens. Vi har opprettet et nytt departement, og vi skal lansere en digitaliseringsstrategi og en strategi for EU-programmet DIGITAL. Vi har også bevilget en milliard kroner ekstra til forskning og sikret finansiering av innovasjonshubene Nemonoor og Oceanopolis.

Jeg mener det er et stort potensial for norsk næringsliv og offentlig sektor dersom man klarer å utnytte mulighetene som ligger i kunstig intelligens. Jeg mener likevel det er viktig at vi rammer inn bruken, nettopp sånn at den skjer på våre premisser. Jeg føler meg trygg på at vi er på rett spor.

Presidenten [11:37:01]: Det blir replikkordskifte.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:37:19]: I innlegget til statsråden seier ho at det som var ulovleg før KI, skal vere ulovleg etterpå. Her er vi allereie ved kjernen i saka og litt av problemstillingane. Etter digitalmarkedsdirektivet skal dei som har rettane til kunst, litteratur osv., kunne reservere seg mot at tekstelskapa utfører

såkalla «scrapping», altså innsamling av data breitt til språkmodellane sine. Tono forvaltar opphavsretten, men filene er ein annan plass, og det dei seier, er at det i dag i praksis er umogleg å reservere seg mot «scrapping» for kunstnarar, frilansarar og andre som merkar alvorleg fall i inntektsmoglegheita som ei følgje av innføring av kunstig intelligens.

Statsråd Karianne O. Tung [11:38:17]: La meg først ta tak i det første representanten Kjerstad sier, at det som var ulovlig før KI, er ulovlig etterpå også. Ønsker man å svindle noen, er det like ulovlig om man gjør det på gaten, eller om man bruker kunstig intelligens og gjør det. Kunstig intelligens har ingen egen vilje, det er hvordan man som bruker bak kunstig intelligens bruker den.

Så er det, som man sier, riktig at Kultur- og likestillingsdepartementet nylig har sendt EUs digitalmarkedsdirektiv på høring – man kikker på både opphavsrett og databehandling. Jeg tror det er høringsfrist i dag, hvis jeg ikke husker helt feil. Nasjonalbiblioteket er også bedt om å se på en del av problemstillingene som her ble nevnt. Jeg ser fram til å se vurderingene som blir gjort, og også tolkningene som blir gjort av det.

Tobias Drevland Lund (R) [11:39:20]: Jeg vil i likhet med statsråden glede meg over at vi får mange muligheter til å diskutere kunstig intelligens i denne salen framover. Et av forslagene som vi kommer med her i dag, går ut på å utarbeide nasjonale retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen. Nå har regjeringen varslet – veldig bra, mener jeg – at man kommer med nasjonale retningslinjer for mobilbruk. Jeg lurar litt på hva statsråden tenker om eventuelle nasjonale retningslinjer når det gjelder bruk av KI i skolen.

Statsråd Karianne O. Tung [11:39:48]: Jeg skal nok overlate til kunnskapsministeren å gå i detalj om det. Når det er sagt, er det allerede utviklet kompetansepakker for hvordan man skal bruke kunstig intelligens i skolen, og det er ingen tvil om at teknologien på mange måter utfordrer skolen slik vi kjenner den i dag. Det utfordrer vurderingsformene vi har, vi ser nå at man er ganske tydelig på at KI-verktøy til bruk under eksamen ikke er lov, for vi vet at det utfordrer vurderingsformene. Ulike skoleeiere prøver seg nå litt fram og ser. Vi kjenner jo til Oslo, som har laget sine retningslinjer. Dette er et arbeid som kunnskapsministeren følger veldig tett. Når det er sagt, mener jeg også at kunstig intelligens i skolen gir noen store muligheter for tilpasset opplæring, som man også kan se på muligheten for å ta i bruk.

Presidenten [11:40:44]: Replikkordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Margret Hagerup (H) [11:41:04]: Trenger vi kunstig intelligens, KI, spurte jeg ChatGPT. Svaret var at i sum kan KI være et kraftig verktøy for samfunnsutvikling, men nødvendigheten av det avhenger av hvordan det utvikles, implementeres og reguleres for å sikre at det gir mer nytte enn skade. Så enkelt kan det sies.

Økt digitalisering og bruk av KI i offentlig sektor er ikke et mål i seg selv, men en forutsetning for en forenklet, fornyet og forbedret offentlig sektor. Kunstig intelligens brukes allerede i dag i hundrevis av prosjekter i offentlig sektor, og det gir oss raskere og mer presise diagnoser i helsevesenet samtidig som det frigjør arbeidskraft som er sterkt etterspurt.

Mange, meg inkludert, synes det er vanskelig å sette fingeren på hva KI egentlig handler om. Det oppleves som nytt, fremmed og kanskje litt skummelt selv om uttrykket har eksistert siden 1950-tallet. Og vi omgir oss med det i det daglige, kanskje mer enn vi tror – når vi skal ta buss og ser i appen når det er mye trafikk, eller når e-mailet kommer med forslag til hyggelige svar.

Da NHO la fram sitt kompetansebarometer, kom det fram at bedriftene hadde store forventninger til KI, men lav grad av implementering. 68 pst. melder om at de mangler kompetanse for å gjøre nettopp dette. Da kan vi ikke samtidig trekke støpselet ut av stikkontakten i klasserommet, fjerne nettilgangen og forby det vi ikke liker eller kanskje frykter. På samme måte som vi slipper ungene ut i trafikken før de kan alle trafikreglene, må vi også slippe ungene til i teknologiens verden. Digital dømmekraft kom inn som en viktig del av de nye fagplanene i 2020, og KI vil stille strengere krav til kildekritikk. Både foreldre og lærere må snakke med ungene om hvordan teknologien påvirker oss, og hvordan vi aktivt tar grep for ikke å la den styre oss. Vi trenger normer for hvordan vi tar i bruk ny teknologi.

KI har en plass i skolen, men Høyre mener det trengs nasjonale retningslinjer slik at det brukes på en fornuftig måte, med et kritisk blikk, når det fremmer læring. Vi må sikre lærerne faglig autonomi samtidig som vi investerer i at lærerne får den kompetansen de trenger, og at de har et reelt valg når det gjelder læremidler.

Vi vet ikke hva framtidens teknologi vil legge til rette for av muligheter, men vi vet at både offentlig sektor og privat næringsliv trenger et rammeverk for å kunne benytte seg av teknologien. Skal vi lykkes, er det menneskene som må sette rammene for teknologiutviklingen. Da er det behov for regulering og tilsyn, men også internasjonalt samarbeid og utvikling av både kompetanse og infrastruktur.

Høyre har derfor lansert sin anbefaling for videre arbeid med kunstig intelligens, og jeg er glad for at Høyre her er med og viser vei.

Jeg traff en lærer som spurte meg: Skal KI i skolen være et orakel eller et hjelpemiddel? Hun sa at KI i skolen skal være et hjelpemiddel som styrker læringsarbeidet og hjelper elevene til å mestre i mengden av kunnskap som er tilgjengelig. Men det krever en klar strategi og god bruk, og jeg er enig med henne: Det må være et godt hjelpemiddel.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:44:25]: I fjor var eg på Paradox Museum. Der er det ein installasjon der ein går over ei bru. Ein sylinder med svart stripemønster går rundt brua. Det gjekk berre sekund frå eg gjekk inn på brua, til synsinntrykket overtydde meg om at det var eg som gjekk rundt, og ikkje sylindren. Eg gjekk ut igjen og konsentrerte meg alt eg greidde for å halde på mi eiga verkelegheit, men då eg gjekk inn på brua, var det heilt umogleg. Denne opplevinga fortalde meg at det vi står overfor, er ekstremt sterk teknologi med stort potensial på både godt og vondt.

Det illustrerer noko av utfordringa med KI-teknologi når den digitale verkelegheita han skaper, i verste fall kan leie oss bort frå dei faktiske realitetane i samfunnet. Det skumlaste med KI-genererte falske nyheiter er at dei kan setje fyr på store folkemassar og true sjølv demokratiet gjennom påverknad av val og maktfordeling. I hendene på kriminelle og totalitære krefter som ynskjer å destabilisere samfunnet, kan det bli ganske farleg.

Programvarene som dei store tek-gigantane har utvikla, er generelle og kraftige. Det som er nytt, er at dei har blitt sjølvlærande og kreative, som oss menneske. Dei kan finne på ting, og dei er enkle å bruke. Vi går frå datamaskinar som kunne samle inn og organisere informasjon, til datamaskinar som genererer kunnskap, analyserer og kan kome med forslag til løysingar. Dette kan vere veldig nyttig, men det er også eit potensial for å fortrengje menneske frå jobbar og overføre dei økonomiske interessene til samfunnet og kontrollen på språk og samfunnsutvikling til tek-gigantane.

For i begynninga var ordet. Dette handlar veldig mykje om språk og språkmodellar. Å satse på norske og nordiske språkmodellar no er svært viktig. KI har potensial til å forandre samfunnet meir enn mange forstår, på godt og vondt. Difor er det ekstremt viktig at demokratiske land agerer og møter utfordringar frå denne teknologien aktivt og gjer han til ein tenar for folket og ikkje ein herre.

KI er ikkje betre enn det vi puttar inn. Skrap inn er skrap ut. I begeistring over ny teknologi må vi forstå tida vår og bruke tid og resursar på å sjekke dødvinkelen, slik at vi ikkje krasjar på veg inn på KI-vegen. Det er heller ikkje eit val å bli ståande i vegkrysset – tvert imot. Difor er eg grunnleggjande tilhengjar av å ta dette steg for steg i tråd med det vi handterer.

Handtering av enorme datamengder vil krevje stor energi, og vi treng å gjere ringverknadsanalyser og prioritere kva vi satsar på og ikkje, for å styre dette i ei berekraftig retning. SV har fremja eit Dokument 8-forslag om konsesjonssystem for datasenter, som er til handsaming.

Presidenten [11:47:33]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:47:38]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson, Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Geir Jørgensen om å forlenge permitteringsperioden og holde byggeaktiviteten oppe for å beholde fagarbeidere i byggenæringen (Innst. 221 S (2023–2024), jf. Dokument 8:59 S (2023–2024))

Presidenten [11:48:03]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:48:38] (ordfører for saken): Saken gjelder to forslag fra Rødt, og jeg vil takke for godt samarbeid i komiteen.

Komiteen har en felles virkelighetsforståelse av at konjunktursituasjonen innenfor byggesektoren er svært alvorlig for de mange bedriftene og ansatte. Det er en radikal nedgang i boligbygging og boligrehabilitering samt bygging av hytter. Det fører til at tilgangen på moderne boliger blir altfor lav over nærmest hele landet, dette sett i forhold til et nødvendig rehabiliterings- og utbyggingsbehov. Årsakene er flere, men sterk kostnadsvekst som følge av bl.a. økte strømpriser og en høy økning i styringsrenta – på 4,5 prosentpoeng siden 2020 – har en dramatisk aktivitetsdempende effekt.

Samfunnsøkonomisk er det viktig med politisk lederskap for å dempe konjunktursvingningene for dermed å bidra til å stabilisere behovet for faglært arbeidskraft. Det er et samfunnsøkonomisk tap dersom arbeidsvillig faglært ungdom som har satset innenfor ulike byggfag, ser seg nødt til å bli omskolert. Komiteen er enig i at faste, direkte ansettelses skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv, og derfor er det også veldig gledelig at vi har et felles, enstemmig forslag til vedtak:

«Stortinget ber regjeringen innen fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett for 2024 gjøre en analyse av utviklingen i byggebransjen for å kartlegge hvilke tiltak som kan være nødvendige for å øke aktiviteten i næringen.»

Senterpartiet og Arbeiderpartiet går ikke inn for særlige permitteringsregler for utvalgte næringer. Det har vi ikke hatt for andre enn fiskeindustrien, og det vil være tilnærmet umulig å avgrense tiltak til byggenæringen, en næring som består av bedrifter med svært mange typer fagfolk som utfører jobben, samt en leverandørindustri og en servicenæring som produserer og formidler produkter fra industri til håndverker.

Senterpartiets og Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen ser et stort behov for å sette inn økonomiske, stimulerende virkemidler for å få økt aktivitet i byggebransjen. I tillegg til eksisterende tiltak, gjennom økte bevilgninger til Husbanken og Enova i 2024, peker vi på et stort behov for opprusting av eldre boliger som ikke tilfredsstillt framtidens krav til energisparing, samt et stort behov for utleieboliger – spesielt i distriktene, for å dekke behovet for arbeidsfolk som vurderer å flytte til kommunen, samt til integrering av flyktninger.

Hele komiteen, unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, ber regjeringen om å vurdere nærmere Bygghåndverk Norges forslag om momsfristak for husholdninger, altså ikke for næringsvirksomhet, på inntil 1 mill. kr per bolig for investering i energisparetiltak i 2024 og 2025. Denne rehabiliteringen skal gjelde boliger bygd før Teknisk forskrift 2007, iverksatt 1. februar 2007.

Per Vidar Kjølmoen (A) [11:51:48]: Signalene fra byggenæringen er urovekkende. Folk kan bli permittert, folk kan miste jobben, husbyggingen kan stoppe opp, og husprisene kan presses opp. Forslagsstillerne ønsker å øke permitteringsperioden, og ja, det kan hende at det blir nødvendig å gjøre noe med det. Men målet må aldri bli at folk skal være permittert. Målet må aldri være at folk skal gå hjemme istedenfor å være i arbeid. Målet må aldri være at folk skal leve på 62,4 pst. av normal inntekt.

For Arbeiderpartiet er målet å holde folk i jobb. Permittinger skal aldri være plan a, permittinger må være plan b. Derfor har Arbeiderpartiet og Senterpartiet allerede satt i verk tiltak for å holde folk i jobb i byggenæringen. Nå gjenreises Husbanken. Neste år er lånerammen økt til nesten 30 mrd. kr, og det vil være viktig for å skape aktivitet rundt om i hele Norge.

Videre gis Enova både mandat og økonomiske muskler til å skape mer energivennlige bygg, og i dag lanserer Arbeiderpartiet og Senterpartiet en egen boligmelding for å gjøre det enklere, raskere og billigere å bygge boliger i Norge. Om det blir nødvendig, vil Arbeiderpar-

tiet og Senterpartiet sette i verk enda flere tiltak for å holde folk i jobb i byggenæringen – klassisk sosialdemokratisk motkonjunkturpolitikk.

Vi har fått mange gode forslag fra næringen, både i forbindelse med behandling av dette representantforslaget og i egne møter. Vi vurderer dem alle, og vi vil gjøre mer om situasjonen krever det. Kanskje blir det også nødvendig å øke permitteringsperioden, til tross for at den generelle arbeidsledigheten er lav og andre deler av næringslivet går godt. Men plan a for Arbeiderpartiet er og vil alltid være å holde folk i arbeid framfor at de går hjemme på dagpenger med 62,4 pst. lønn.

Anna Molberg (H) [11:54:11]: Det er ingen tvil om at aktiviteten i byggenæringen er på vei ned fra et høyt nivå med kraftig vekst de siste årene. Særlig har salg og igangsetting av nye boliger falt markert de siste årene. Vi ser også at sysselsettingen i næringen har gått noe ned, samtidig er den betydelig høyere enn før pandemien.

Bygg og anlegg er en veldig konjunkturfølsom og utsatt bransje, som opplever større svingninger i aktiviteten enn mange andre næringer. Vi vet av erfaring fra tidligere at byggenæringen i stor grad evner å tilpasse seg endringer i etterspørselen. Så for å være litt optimistisk er det all grunn til å tro at boligbyggingen raskt kan ta seg opp igjen når utviklingen snur. Byggenæringen er også i all hovedsak lånefinansiert, og dermed veldig utsatt når renten går opp. Det er også derfor vi må være forsiktig med å innføre tiltak i næringen som kan være inflasjonsdrivende. Nå ser vi tegn til at prisveksten går ned, og vi kan kanskje håpe på det første rentekuttet til høsten. Dette vil bety mye for byggenæringen.

Når det gjelder permitteringsreglene, er hele poenget med regelverket at bedriftene skal kunne holde på arbeidskraft en stund og avlastes egne lønnskostnader i en periode. Vi har likevel en grense for hvor lenge permitteringsperioden skal vare, rett og slett for ikke å konservere arbeidskraft på ett sted for lenge. Dette er grunnen til at Høyre ikke ønsker å forlenge permitteringsperioden slik forslagsstillerne ønsker, rett og slett fordi det ikke er hensiktsmessig å holde for lenge på arbeidskraft når det ellers mangler arbeidskraft i samfunnet.

Vi har samtidig stor forståelse for vanskelighetene byggenæringen står i, og da må vi finne tiltak som fungerer, som ikke konserverer arbeidskraft, og som ikke bidrar til å øke inflasjonen. Derfor har Høyre foreslått at regjeringen nå innen framleggelsen av revidert nasjonalbudsjett i mai foretar en analyse av byggebransjen for å finne hvilke tiltak som kan være nødvendige for å øke aktiviteten i næringen. Dette forslaget har en samlet komité stilt seg bak, og det er veldig gledelig. Regjering

gen får nå en tydelig beskjed fra Stortinget om å finne tiltakene som passer best.

Til slutt vil jeg bemerke at partiene på venstresiden i komiteen har skrevet en merknad der de ber regjeringen vurdere merverdiavgiftsfritak for husholdninger for investeringer i energisparetiltak. I svarbrevet fra Finansdepartementet som kom i går kveld, skriver finansministeren at han advarer mot å uthule merverdiavgiften, og at hensynet til et enkelt system tilsier en felles sats for alle, i tillegg til at det kan være i strid med EØS-regelverket. Da er det bare å forvente at regjeringspartiene finner andre mulige tiltak, nå som flertallsforslaget fra Høyre skal følges opp.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [11:57:30]: Selv om den økonomiske situasjonen i Norge stort sett er god, og de fleste bransjer og næringer går godt, ser vi bl.a. at byggenæringen sliter. Mange bedrifter sier opp eller permitterer, og boligbyggingen er lav. Regjeringen har også tidligere satt beinkrok på næringen ved å strupe tilgangen på innleid arbeidskraft fra bemanningsforetak, og man legger til stadighet nye klima- og miljøtiltak på næringen for å kunne vise et grønt ansikt utad.

Byggenæringen har tatt tak i mange av de problemene de står i, og de har sagt at de ønsker hjelp, for aktiviteten er lav. Den vil også bli enda lavere dersom regjeringen til stadighet sier at de vil stramme inn på f.eks. store samferdselsprosjekter, som for byggenæringen er viktig at igangsettes fordi de bidrar til aktivitet, og ikke bare noen steder i landet, for det skal bygges infrastruktur over hele landet. Det bidrar også til at lokalt næringsliv i regionen hvor det bygges, får oppdrag – for ikke å snakke om den samfunnsgevinsten som innbyggere får med redusert reisetid.

Dette og flere tiltak må vurderes igangsatt raskt. Vi ser at regjeringen som vanlig sier at de følger situasjonen nøye, noe som nærmest er blitt et mantra fra regjeringen når man ikke har lyst til å gjøre noe. For Fremskrittspartiet er det derimot viktig at det ikke bare blir prat, men at vi faktisk får i gang tiltak som opprettholder aktiviteten.

Med det vil jeg ta opp forslaget Fremskrittspartiet er med på.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:59:27]: Representanten Gisle Meininger Saudland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:59:46] (komiteens leder): Det er en begynnende krise i byggenæringen. Det er lite jobb på grunn av den aggressive rente-

politikken. Arbeidsløsheten i næringen øker. Byggenæringen er allerede på konkurstoppen, og 60 000 årsverk kan forsvinne. Det handler både om bygg og anlegg direkte og om den viktige industrien som leverer til disse byggeprosjektene rundt omkring i landet.

Selv om vi nå står i en «dip» i etterspørselen, kommer vi til å trenge disse arbeidsfolkene og kompetansen videre. Vi kommer til å trenge disse bedriftene og industrien rundt til å bygge landet framover. Det er verken riktig eller nødvendig å ofre disse arbeidsplassene, men det blir resultatet om det ikke tas grep for å avbøte denne krisen i tide. Derfor er vi med på flere forslag for å gjøre akkurat det.

Jeg må også si at vi delvis har levert allerede. Da vi i forhandlinger om statsbudsjettet som gjelder nå, fikk økt lånerammen til Husbanken med 5 mrd. kr, bidro det positivt. Likevel trengs det mer. Både fagorganisasjonene og bedriftene selv peker på at en lengre dagpengeperiode vil gjøre at bedriftene kan holde på ansatte lenger. Permitterte bør kunne delta i kompetansetiltak fra start, og vi kan f.eks. sette i gang flere vedlikeholdsprosjekter o.l. i det offentlige. De forslagene får dessverre ikke flertall i dag, men hele komiteen støtter i hvert fall at regjeringen innen framleggelsen av revidert budsjett må foreta en analyse av utviklingen i byggebransjen for å kartlegge hvilke tiltak som kan være nødvendige for å øke aktiviteten i næringen. SV forventer at det følges opp med handling.

Til Kjølmoen fra Arbeiderpartiet og hans innlegg: Jeg tror vi alle er enige om at det beste og viktigste er å holde folk i arbeid, og derfor fremmes det også forslag om å stimulere til akkurat det. Men dersom vi går over til plan b, er det lurt å ha den planen. Hvis ikke kommer vi til plan c, og plan c for disse folkene er arbeidsløshet. Det er resultatet hvis vi f.eks. ikke har gode nok permitteringsordninger når folk møter manglende arbeid på grunn av for få oppdrag til byggenæringen. Så vi er nødt til å tenke på begge deler, og det gjør vi i disse forslagene.

Med det tar jeg opp de forslagene som SV har sammen med Rødt.

Presidenten [12:02:22]: Da har representanten Freddy André Øvstegård tatt opp de forslagene han refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [12:02:34]: Folk som går på jobb hver dag, er de som bygger landet. Så er det noen som helt konkret bygger landet, og det er alle bygningsarbeiderne. De siste årenes sjokkerte renteøkninger har helt forutsigbart og i tråd med økonomiske teorier ført til en stans i byggeaktiviteten og en pågående krise i byggebransjen. Det er bestandig disse arbeidsfolkene som er først ut døren når arbeidsledigheten øker i Norge.

Tall fra NHO viser at denne krisen faktisk kan bli mer alvorlig enn den vi hadde på 1990-tallet. Den husker ikke jeg så utrolig godt, for jeg var litt for ung akkurat da. Men jeg husker konsekvensene av den krisen, for dem baler vi egentlig med fortsatt, den dag i dag. Den oppryddingen man er i gang med i arbeidslivspolitikken, f.eks. med forbud mot innleie, er en opprydding i krisen i byggebransjen på 1990-tallet. Da fagfolkene forsvant ut av yrket og ikke kom tilbake til byggebransjen, ble det andre som måtte inn i stedet, kombinert med sosial dumping. Så å unngå en sånn krise på nytt er faktisk veldig, veldig viktig for samfunnet og for den enkelte.

Rødt har derfor lagt fram dette representantforslaget om bl.a. å få satt i gang aktivitet i byggebransjen. Vi må også ta inn over oss at de siste to-tre månedene har tallene blitt verre for hver eneste uke som har gått. Derfor er jeg veldig glad for at alle partiene på Stortinget nå i dag kommer til å vedta at regjeringen må komme med en oversikt til Stortinget om hvilke tiltak som kan settes i gang. Det er jeg veldig glad for at man kan være enige om, på samme måte som både LO og NHO har stått bak det kravet tidligere.

I tillegg ønsker Rødt å øke permitteringsperioden. Det er ikke fordi vi liker å konservere arbeidsfolk, verken på boks eller på syltetøyglass, men fordi vi trenger disse arbeidsfolkene. Det er ikke snakk om telegrafister i møte med moderne teleteknologi, det er snakk om tømrere og rørleggere som vi kommer til å trenge om ett år og om to år. Da trenger vi faktisk at de ikke omskolerer seg og blir noe helt annet, bare fordi vi har en – for så vidt selvforskyldt – stopp i byggebransjen. Derfor foreslår Rødt å øke permitteringsperioden, og jeg tolker svaret fra statsråden dit hen at det ikke er noe man avviser, men noe man skal følge med på og vurdere framover.

Jeg mener det allerede er alvorlig når vi har 10 000 arbeidssøkere innenfor bygg og anlegg i dag. Dette er ikke noe som kan skje, det er noe som skjer akkurat nå, og som arbeidsfolk står oppe i akkurat nå. Å øke permitteringsperioden er også et krav som kommer fra både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, som jeg håper at også andre partier lytter til framover.

Ola Elvestuen (V) [12:05:40]: Det er krise i byggebransjen. Først vil jeg si at Venstre vil stemme for forslagene nr. 5 og 6, og vi vil selvfølgelig også stemme for komiteens innstilling.

Det er, som det er sagt, en større bråstopp. Kanskje, og vi får håpe det, er den ikke så ille og varer så lenge som den som var på begynnelsen av 1990-tallet, for de av oss som husker den, for da var det virkelig bråstopp. Det viktigste vi gjør i denne situasjonen, er å drive fram de byggeprosjektene vi kan, der vi uansett vet at vi har behov for å gjøre det. Som det står i forslag nr. 5, gjelder det selvfølgelig

lig vedlikehold, rehabilitering og nybygg for det offentlige, og da på alle nivåer. Både staten og kommunene har et ansvar og en mulighet til å gjøre dette i den situasjonen vi er i. I en tidligere debatt i dag diskuterte vi de enorme investeringsbehovene vi har innenfor vann og avløp, som virkelig ligger der, og som vi vet vi trenger å gjøre.

Fra Venstres side vil jeg også påpeke at det er viktig at vi vedtar de EU-direktivene vi henger etter med, bl.a. bygningsdirektivet, som stiller strengere krav, og som vil føre til aktivitet. Vi vet at vi trenger å bygge ut mer fornybar energi, men vi trenger også energiøkonomisering. Der er det en ny rapport som viser at det er mulig å få på plass sparing av 10 TWh innen 2030, men det krever store støttebeløp. Selv om hvert av disse ikke er nok for å dra i gang en aktivitet, er det likevel mange tiltak som vil kunne være med på å avhjelpe situasjonen. Når det gjelder f.eks. Enova, bør regjeringen få på plass en tilleggsavtale som gjør at man ikke bare gir støtte til det som er markedsintroduksjon eller ny teknologi. Det vi trenger nå, er større volum, og vi trenger det raskere. Den bestillingen og den avtalen trenger å bli knyttet opp mot de målene som Stortinget har satt, bl.a. målet om 10 TWh i energiøkonomisering i eksisterende bebyggelse.

Statsråd Tonje Brenna [12:08:17]: Bygg- og anleggsnæringen er vår største fastlandsnæring og er til stede over hele landet. De som jobber i næringen, fra de gode ingeniørene til de dyktige fagarbeiderne, gjør en enormt viktig jobb hver eneste dag med bokstavelig talt å bygge landet vårt. De bygger nødvendige boliger, sykehjem, skoler, sykehus, næringsbygg, veier, jernbane og veldig mye mer.

Vi opplever nå en nedgang i denne næringen. Etter første kvartal i fjor har utviklingen vært svak. Den svake utviklingen kommer etter en forutgående og lang periode med veldig sterk vekst og høy aktivitet.

Sysselsettingen i næringen er likevel fortsatt høy. I fjerde kvartal i fjor var det flere sysselsatte i næringen enn det var på samme tid ett år tidligere, og flere enn det var i forkant av koronapandemien. Likevel har jeg stor forståelse for at byggenæringen er bekymret, og jeg forstår også at bekymringen blir ytterligere forsterket når næringen selv sier at prognosene framover viser en mer alvorlig situasjon enn det som er kommet fram tidligere.

Komiteen har nå behandlet representantforslaget, Dokument 8:59 S for 2023–2024. I forslaget bes det om at permitteringsperioden forlenges for bygg- og anleggsbransjen, og for eventuelt andre konjunkturutsatte næringer. Videre bes det om at regjeringen legger fram forslag som kan sikre at aktiviteten i byggebransjen opprettholdes.

I komiteens tilråding, som er fremmet av en samlet komité, bes regjeringen innen framleggelsen av revidert

nasjonalbudsjett foreta en analyse av utviklingen i byggebransjen for å se hvilke tiltak som kan være nødvendige for å øke aktiviteten i næringen.

Nedgangen vi ser i næringen, vil forhåpentligvis ta seg opp igjen. Utsiktene for norsk økonomi framover gir oss grunn til forsiktig optimisme. I mitt svar til komiteen i januar understreket jeg at vi følger situasjonen i bygg og anlegg nøye. Det har vi også gjort, bl.a. gjennom en rekke møter med og innspill fra bransjen selv. Jeg viste videre til konkrete og avhjelpende tiltak i 2024-budsjettet, med økning til Husbanken og til Enova.

Jeg er helt sikker på at engasjementet for at vi får bygd nok boliger i dette landet, vil fortsette, både her i Stortinget og i regjeringen. Derfor har jeg sagt at vi også i det videre vil vurdere om det er behov for nye tiltak i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Det står ved lag. Vi vil både følge opp komiteens tilråding og følge situasjonen i næringen tett, og komme tilbake med en helhetlig vurdering i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Presidenten [12:10:46]: Det blir replikkordskifte.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:11:01]: Fellesforbundet skriver i sitt hørings svar – de sier det så godt – at de er:

«svært bekymret for situasjonen i byggenæringen, som nå står alene om å ta støytten for nedkjølingen av norsk økonomi i en periode med renteøkninger og høy inflasjon. Bransjen er preget av mange store prosjekter, og derfor en forsinkelse i konjunktursvingninger, men vi ser nå at tilgangen på nye prosjekter stopper opp og antall konkurser øker. Mange arbeidsgivere ser ingen bedring innenfor de 26 ukene de kan permittere og velger derfor å gå rett til oppsigelser. Vi står nå i fare for å miste en ny generasjon med bygningsarbeidere, og vi må handle nå for å begrense skadevirkningene.»

Deler arbeidsministeren den virkelighetsbeskrivelsen som tillitsvalgte i Fellesforbundet melder inn til komiteen? Mener regjeringen i så fall at det er rimelig at det er arbeidsfolk i byggenæringen som på denne måten tar støytten for nedkjølingen i norsk økonomi?

Statsråd Tonje Brenna [12:11:59]: At vi må handle nå for å bidra til å holde aktiviteten i økonomien oppe, er jeg enig i, det har jo representanten Øvstegårds eget parti også vært med på å bidra til gjennom forrige statsbudsjett og andre beslutninger vi har tatt, som handler om f.eks. å få på luften offentlige investeringer som gjør at vi holder aktiviteten oppe, særlig innenfor anleggsbransjen.

Så forstår jeg veldig godt tillitsvalgtes bekymring, og også dem som er eiere og arbeidsgivere og driver i bran-

sjen. Det er krevende å drive i en konjunkturutsatt bransje. Det får store utslag når markedet går opp og ned, spesielt når det er høy rente for første gang på veldig mange år, og folk blir mer forsiktig med investeringene sine. Så er det lysning framover, får vi håpe og tro, og vi får også håpe at aktiviteten i byggebransjen tar seg opp igjen. Vi er helt enige om at vi trenger alle de dyktige fagfolkene vi har i denne bransjen. Jeg har stor tro på at dem skal vi klare å holde på i fortsettelsen, for vi kommer til å trenge steder å bo, vi kommer til å trenge sykehus, vi kommer til å trenge omlegging til andre typer energikilder, og vi kommer til å trenge store investeringer i Norge også i tiden som kommer.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:13:05]: Jeg takker for svaret. Jeg er helt enig med statsråden i viktigheten av fortsatt å stimulere til byggeprosjekter, og jeg er også glad for at statsråden sier det er viktig å beholde disse arbeidsfolkene, for vi kommer til å trenge denne kompetansen videre. Jeg vil spørre videre om det, for statsråden skriver derimot i svaret sitt til komiteen:

«Muligheten til å permittere støtter opp om regjeringens ambisjoner om at faste ansettelser skal være hovedregelen i arbeidslivet.»

Det er bra, men så skriver hun også:

«Samtidig må permitteringsregelverket ikke bidra til å binde opp arbeidskraft.»

– eller konservering, som en representant fra Høyre kalte det tidligere i dag.

Jeg blir litt i stuss når statsråden svarer det ene til meg nå, men samtidig skriver dette. Mener statsråden at vi står i fare for å binde opp arbeidskraft i byggenæringen nå? Det er vel ikke det som er problemet, ifølge dem som står i dette akkurat nå?

Statsråd Tonje Brenna [12:14:15]: Permitteringsregelverket vårt og inntektssikringsordningen gjennom permitteringsreglene er nettopp en inntektssikringsordning. Den skal sikre den enkelte trygghet i en situasjon der man f.eks. jobber i en konjunkturutsatt bransje hvor det er midlertidig lavkonjunktur.

I Norge er det lav ledighet nå. Vi har høy sysselsetting. Det er historisk mange som går på jobb i dette landet hver eneste dag, og det betyr at det er en vurdering hele tiden. Er det behov for tiltak på permitteringsregelverkssiden for å sikre inntektene til folk i en situasjon der man mister jobben, eller er arbeidsmarkedet i stand til å absorbere dem som går arbeidsledig eller mister jobben i en gitt bransje? Jeg er helt sikker på at de som er utdannet til håndverker og jobber som håndverker, har et ønske om å jobbe som håndverker, men vi kan ikke endre permitteringsreglene ved at det er krevende bare i én bransje, det en helhetlig vurdering. Jeg er helt sikker på, som komiteen også er enig i, at dette må vi fortsette

å vurdere framover. Det ser lysere ut, men jeg tar ingenting for gitt. Derfor sier jeg helt tydelig at vi kommer til å vurdere dette også videre, for å sørge for at folk har en inntektssikring.

Marie Sneve Martinussen (R) [12:15:28]: Jeg benytter anledningen, når statsråden er i Stortinget, til å viderebringe bekymringer fra tillitsvalgte som vi i Rødt snakker med, som opplever at bedrifter går rett til oppsigelse i stedet for å gå via permittering. For når man sitter konkret med regnestykket, er det en ekstra kostnad og risiko for bedriftene å permittere heller enn å gå til oppsigelser hvis man ikke tror at de jobbene kommer innen 26 uker. Dette var noe vi diskuterte veldig mye under koronaperioden, nemlig den forutsigbarheten bedriftene må ha for å ta sånne valg.

Vi har nå historisk strenge permitteringsregler. Det er viktig å understreke at Rødts forslag i innstillingen ikke handler om et særtiltak for byggenæringen, men faktisk om en ordentlig utvidelse, og at det handler om at vi har gode erfaringer i Norge med at regelverket ikke blir misbrukt, og at det er viktig for oss at de, selv om det finnes ledige jobber i andre yrker, faktisk ikke går til andre yrker. Spørsmålet mitt blir hvordan statsråden ser for seg å følge med på dette videre.

Statsråd Tonje Brenna [12:16:35]: Jeg er enig i beskrivelsen av at det ikke er noen tradisjon for å misbruke disse reglene, og jeg er også enig i at de nå er strenge sammenlignet med sånn de har vært tidligere. Det er nettopp derfor jeg understreker at jeg kommer til å følge med på dette videre, for dette handler ikke bare om situasjonen for byggenæringen, dette handler også om situasjonen i arbeidsmarkedet.

Representanten Sneve Martinussen sier at det viktige er at folk ikke forsvinner fra næringen. Vel, jeg vil utvide det litt og si at det viktige er at folk ikke forsvinner fra den næringen over tid, men at det er bedre på kort sikt å ha en jobb et annet sted enn å gå hjemme på permitteringspenger hvis det er alternativet. Vi ser allikevel – det er derfor jeg er så opptatt av dette – at ledigheten i stort er lav. Det betyr også at en del av dem som mister jobb innenfor bygg- og anleggssektoren, går til andre jobber. Det er bra. Men jeg avviser ikke at vi skal se på om vi skal endre disse reglene framover, for jeg er enig i at vi må bruke permitteringsregelverket der det er riktig, f.eks. når vi får konjunktursvingninger i bransjer som sysselsetter mange mennesker.

Marie Sneve Martinussen (R) [12:17:34]: Jeg er glad for at regjeringen ikke avviser det, og jeg regner også med at man har tatt kontakt med både NHO og LO, for de gangene man har vurdert permitteringsregelverket før, har man hatt gode erfaringer med å bruke treparts-

samarbeidet. I hvert fall sånn Rødt ser det, har det verken blitt utnyttet eller misbrukt på noen måte og er derfor også et felles krav fra begge sidene av bordet.

Jeg kommer kanskje ikke til å lande på et spørsmål nå, men jeg vil benytte anledningen til å understreke at hvis man er bekymret, som statsråden sa, for at det åpenbart er ekstremt kjipt å gå hjemme på 62 pst. av lønnen sin, må man bare levere skikkelig solid når man nå skal se på tiltak for å holde aktiviteten i gang i byggenæringen. Jeg tror alle partier, Rødt også, er enig i at det er mye bedre at de får gjort unna en del oppgaver som står og venter, og at folk får være i jobb, enn at man er permittert. Det blir et spørsmål om hvor hardt man klarer å ta i der – om man faktisk klarer ikke bare å håpe og tro på at det skal snu, men å få det til å snu. Det har jeg alle mulige forventninger om at regjeringen klarer.

Statsråd Tonje Brenna [12:18:36]: Jeg kan bekrefte at jeg har hatt møter med næringen, både alene og sammen med næringsministeren, rett og slett fordi dette – som også komiteens innstilling viser – handler om to innganger til samme problemkompleks.

Den ene er å inntektssikre dem som mister jobben. Der mener jeg både det komiteen har kommet fram til, og det regjeringen også sier veldig tydelig, er helt riktig, at vi må følge med på om vi skal endre permitteringsreglene i en situasjon der flere potensielt kan miste jobben i ukene og månedene som kommer. Det er jeg enig i at vi skal gjøre.

Den andre delen av dette handler om hvorvidt vi kan få prosjekter som uansett skal iverksettes, iverksatt raskere, og om flere kan være bevisst på at de – f.eks. over statsbudsjettet eller andre typer bevilgninger – også har prosjekter som kan komme i gang og bidra til dette. De er jo nå i en situasjon hvor de også kan få tak i arbeidskraft raskere, rett og slett fordi aktiviteten i stort blir lavere. Dette handler om både kommunenes, fylkenes og statens evne og vilje til å sette i gang prosjekter for å holde folk sysselsatt og trygge dem som eventuelt over tid ender opp med ikke lenger å kunne være sysselsatt. Der kommer jeg tilbake til Stortinget gjennom revidert nasjonalbudsjett.

Presidenten [12:19:40]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [12:19:50]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Abid Raja, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Freddy André Øvstegård, Grete Wold og Kathy Lie om å styrke tolketjenesten (Innst. 192 S (2023–2024), jf. Dokument 8:61 S (2023–2024))

Presidenten [12:20:14]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Aleksander Stokkebo (H) [12:20:44] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg takke komiteen for godt samarbeid og takke forslagsstillerne for et viktig initiativ.

Tilgang til tolk handler om likestilling. Det handler om å kunne leve et godt liv og delta fullverdig i skole, jobb og fritid. Derfor er tolkesaken så enormt viktig.

De senere årene har det vært tatt en rekke grep for å gjøre tjenesten mer brukervennlig og tilgjengelig. Det har vært flere utredninger, både eksternt og internt i Nav og departementet, og rundt 2020 landet man på dagens modell.

På nåværende tidspunkt deler Høyre statsrådens skepsis til forslaget om å flytte tolketjenesten ut av Nav. Å flytte tjenesten mellom etater løser isolert sett ingenting, men det vil kreve ressurser, trolig mange millioner, som heller burde gå til å skaffe nok tolker. Det er heller ikke klokt av Stortinget å detaljstyre avdelingsstrukturene i Nav. Derfor bør man nå i denne runden heller prioritere å utvikle kvaliteten på tolketjenesten med dagens utgangspunkt og med tillit til at regjeringen og Nav i samspill finner ut hvilken intern organisering som er klok.

Vi får tilbakemelding om at tjenesten de siste årene har blitt bedre, og at den nye appen for tolkebooking er et skritt i riktig retning. Men løsningen kan og bør fortsatt bli mer brukervennlig, f.eks. med en oversikt over når tolk er tilgjengelig, slik at brukerne har bedre oversikt før de legger inn sin bookingforespørsel.

Jeg er glad for at regjeringspartiene i komiteen har gått sammen med Høyre om denne ideen, og jeg håper at statsråden vil undersøke mulighetene nærmere, for det kunne gjort folks hverdag enklere og mer forutsigbar.

Vi ser en rask teknologisk utvikling i samfunnet, og kunstig intelligens og digitale verktøy gir store muligheter – ikke for å erstatte, men for å supplere tilbudet om fysiske tolker, slik at vi kan få opp dekningsgraden enda mer.

Når det gjelder spørsmålet om frilanstolker, ser vi fram til at regjeringen går gjennom modellen for å se på lønns- og arbeidsvilkårene og hvordan kompetanse og erfaring skal honoreres.

Høyre ser fram til samarbeidet videre, og vi skal være konstruktive for å gjøre tolketjenesten mer brukervennlig og tilgjengelig, slik at flere kan få rett tolk til rett tid.

Tuva Moflag (A) [12:23:45]: Jeg skal si det kort, for statsråden har gitt et usedvanlig godt og fyllestgjørende svar til dette forslaget.

For Arbeiderpartiet er målet veldig klart: Vi skal ha en brukervennlig tolketjeneste for dem som trenger tolk, og vi skal ha gode arbeidsforhold for dem som jobber i tjenesten. Det har vært en god utvikling i de årene vi har lagt bak oss, og vi ser at det fortsatt er tiltak på trappene som kan forbedre tjenesten ytterligere. Derfor støtter vi ikke de forslagene som fremmes.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:24:36]: Det er utrolig viktig å ha god kvalitet og god tilgjengelighet i tolketjenesten, altså god kvalitet og tilgjengelighet i møtet mellom døve, døvblinde, hørselshemmede og tolkene. Det er utrolig vesentlig i hverdagslivet, slik at en kan ha en livskvalitet som er mer i tråd med den vi som ikke har slike utfordringer, har.

Dette er et tema som er drøftet i komiteen over veldig mange år. Det har vært ulike meninger om en skulle satse på fast ansatte tolker eller frilanstolker. Det har bølget fram og tilbake. Det som nå er veldig sentralt, er hvordan en skal organisere tolketjenesten. Det går fram av statsrådens brev hva som er prioriteringen der. Samtidig sier statsråden at en ønsker å utvikle kvaliteten på tolketjenesten med utgangspunkt i Nav, og at en da vil se på anskaffelsesmodeller for dem som er frilanstolker. Det oppfatter vi slik at en ser et behov for å forbedre det, slik at det blir et bedre samspill mellom de fast ansatte tolkene og frilanstolkene, og slik at frilanstolkene kan se det som en attraktiv jobb.

Det er også viktig her at en har kontakt med de organisasjonene som representerer dem som trenger tolker. De har veldig mye praktisk kunnskap om hvordan dette skjer i dagliglivet. Det jeg mener må få økt oppmerksomhet nå, er hvordan møtet mellom den som trenger tolk, og tolkene fungerer i dagliglivet, og hvordan det blir organisert, slik at det både skal være fleksibilitet i det og en plan over det.

Så lenge som jeg har vært med på dette, føler jeg etter hvert et behov for at en må få nærmere informasjon om hvordan det møtet og den organiseringen er i dagliglivet, det samspillet mellom de fast ansatte tolkene og frilanstolkene, for det har vært urimelig mye diskusjon omkring det uten at vi har fått en god løsning som de som trenger tolketjenesten, er fornøyd med. Det må rettes opp snarest mulig.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [12:27:25]: Vi vil også takke forslagsstillerne for å løfte denne problemstillingen, og vi deler helt og fullt deres bekymring.

Når undersøkelser viser at tre av fire av frilanstolkene vurderer å slutte i yrket, og at lønns- og arbeidsbetingelsene er en vesentlig del av det som gjør at de sitter

med slike tanker, er det viktig at man tar tak i problemet. Det er også årsaken til at Fremskrittspartiet har et eget forslag i denne saken, men ellers står inne i tilrådingen til innstillingen.

Om statsrådets svarbrev, som representanten Moflag kalte «usedvanlig godt», skal undertegnede driste seg til å si at det var et sjeldent godt svar. Så foreligger det noen gode tanker rundt det, og vi har helt og fullt tro på at de grepene som blir satt i verk, vil virke, og vi ser fram til at det begynner å virke på den måten at vi faktisk kan ha en trygg og god tolketjeneste også i fremtiden.

Med det regner jeg Fremskrittspartiets forslag som tatt opp.

Presidenten [12:28:32]: Representanten Dagfinn Henrik Olsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:28:59] (komiteens leder): Det å utvikle språk og en språklig identitet er en utrolig viktig og grunnleggende menneskerett. Å få delta i samfunnet, ytre sin mening, være med i politisk arbeid eller bare være med på sosiale sammenkomster er også menneskerettigheter. Tegnspråk er et språk, og tegnspråklige er en gruppe mennesker med en viktig status og viktige rettigheter.

Tolketjenesten for tegnspråklige skal sikre dem deltakelse i samfunns- og arbeidsliv. Retten til tolkning for døve, døvblinde og hørselshemmede er forankret i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Der er vi i denne salen forpliktet til å sikre alle borgere tilgang til kommunikasjon. Den retten er også støttet opp om av FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, som også i sin helhet er tatt inn i vår egen menneskerettslov. Det gjør også at staten er forpliktet til å bruke alle egnede og tilgjengelige midler for å tilrettelegge for full deltakelse i det økonomiske, sosiale og kulturelle livet, bl.a. ved så langt det er mulig å fjerne kommunikasjonshindringer.

Det er strengt tatt ikke folk som har en nedsatt funksjonsevne, det er samfunnet og menneskeskapte strukturer som skaper funksjonshindre. Det kan vi gjøre noe med. Når de hindrene er fjernet eller oversteget gjennom andre samfunnsløsninger, får folk fungert på lik linje. Derfor er tolketjenesten et likestillingsverktøy.

Slik er det dessverre ikke fullt ut i dag. Dessverre får ikke tegnspråklige eller døvblinde og hørselshemmede den tolketjenesten de har krav på – tjenesten er ikke god nok, dessverre. Særlig frilanstolkene, som utfører en helt nødvendig del av denne tjenesten, blir ikke høyt nok verdsatt. Derfor har de gått ut i aksjon. Den aksjonen støtter vi i SV, og derfor har vi fremmet dette forslaget, også sammen med representanter fra Venstre. Tegnspråktolker må likestilles med andre språktolker, slik at

de får satser tilsvarende sin kompetanse. Honorarene må følge tolkenes kompetanse og erfaring.

Vi har god norsk tradisjon for å ha helt reelle høringer om forslagene, og der har vi fått en større bredde i denne behandlingen, også om forbedring av organiseringen av tolketjenestene. Derfor fremmet vi i komitébehandlingen en bedre versjon av det ene forslaget, som handler om akkurat det.

Det er skuffende at vi ikke får støtte fra flere, og at det ikke blir flertall for mer i dag. Vi skal uansett fortsette jobben for å ivareta folks grunnleggende rettigheter. Den går stadig framover, og vi får stadig flere med oss.

Jeg tar opp forslagene SV er med på.

Presidenten [12:32:04]: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [12:32:15]: Vi må styrke tolketjenesten og tolkenes arbeidsvilkår. Som det ene skriftlige innspillet til denne saken sier – fra en anonym person:

«Problemene med døve og døvblindes behov for tolk og tolk/ledsager kan løses ved å endre organiseringen av Tolketjenesten i NAV. Gode løsninger for honorering av frilanstolker er en viktig del av løsningen. En midlertidig løsning bør komme på plass nå. Som en kuriositet: Satsene for å tolke en onsdagskveld, en søndagskveld og juleaften er den samme for frilanstolkene per i dag!»

Det er helt åpenbart at vi ikke kan ha det sånn.

Som Fagforbundet sier i sitt skriftlige innspill til denne saken:

«Tolk er en lovfestet rettighet, og for å rekruttere og beholde tolker, må det lønne seg å jobbe som tolk – også i tegnspråk, og når du ikke er fast ansatt.»

Tolkene som jobber frilans i dag, møter et klart samfunnsbehov, da hørselshemmede ikke bare har behov for tolk i kontortiden, som vi vet. Som Fagforbundet også er inne på i sitt skriftlige innspill: God kvalitet på innbyggernes lovfestede rettigheter må belønnes. Tolkere, i likhet med alle andre yrkesaktive, ønsker at deres fagkompetanse og erfaring skal verdsettes i kroner.

Derfor er Rødt med på å fremme tre forslag her i dag, sammen med SV, nettopp for å styrke den helt nødvendige tolketjenesten som mange er helt avhengig av. Hvis det skal oppnås, må vi også styrke tolkenes arbeidsvilkår.

Med det viser jeg til de forslagene Rødt er med på.

Ola Elvestuen (V) [12:34:18]: Vi står foran en avgjørende stund for vårt språklige mangfold og for de grunnleggende rettene til døve, døvblinde og hørselshemmede i Norge. Det er vår plikt å sikre disse den

samme retten til kommunikasjon, og at dette ikke bare er i teorien, men også er en realitet. Derfor tar vi i dag til orde for å rette søkelyset mot en tjeneste av største viktighet: tolketjenesten for tegnspråklige. Det er det dette handler om. Det handler om at rettene til døve, døvblinde og hørselshemmede i Norge skal ivaretas. Det er derfor vi trenger tolketjenesten.

I lang tid har vi vært vitne til at tilbudet fra tolketjenesten ikke har blitt bedre. Brukere av tegnspråktolk opplever at tilgjengelighet og fleksibilitet har blitt redusert. Dette er ikke bare en trussel mot deres deltakelse i samfunnsliv og arbeidsliv, det er også en trussel mot selve grunnlaget for vårt inkluderende samfunn og demokrati.

Det er vårt ansvar å sikre at alle borgere kan leve et fullverdig liv og delta på alle samfunnsarenaer. Dette inkluderer også å ha tilgang på høykvalitets tolketjenester. For det er det det handler om: I hvor stor grad kan man delta, eller ikke? Vi må anerkjenne at dagens organisering under Nav ikke har fungert tilfredsstillende for tegnspråkbrukerne.

Fra Venstres side støtter vi forslagene nr. 3 og 4. Jeg tar også opp to løse forslag, forslagene nr. 5 og 6. Vi går inn for å flytte tolketjenesten ut av Nav hjelpemidler eller helt ut av Nav. Vi går også inn for å likestille tegnspråktolker med andre språktolker, herunder at frilanstolker får satser tilsvarende sin kompetanse med utgangspunkt i satsene i nasjonalt tolkeregister.

Vi har forpliktet oss gjennom internasjonale konvensjoner til å sikre retten til kommunikasjon for alle. Nå er det på tide at vi tar disse forpliktelsene på alvor og sikrer at tegnspråklige har tilgang på tolketjenester som er verdige det navnet det har. Vi bør jobbe sammen for å finne en løsning som anerkjenner at tegnspråkbrukere ikke bare er mottakere av en tjeneste, men at de er fullverdige deltakere i samfunnet vårt.

Med fare for at jeg gjør feil, er tegnet slik, tror jeg (representanten viser med tegnspråktegn). Det betyr: Styrk tolketjenesten nå!

Presidenten [12:37:04]: Det var en fin avslutning på innlegget.

Representanten Ola Elvestuen har da tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [12:37:18]: Takk for opplæring i tegnspråk! Jeg kan selv fortsatt bare det jeg lærte i barnehagen som betegnelse på min plass, nemlig jordbær – at man tar av hamsen.

Takk også for honnør for godt svar på forslaget. Jeg må benytte anledningen til å takke representanten Olsen for et usedvanlig sjeldent kompliment, som vel var et slags fusjon av det som ble uttrykt her.

Takk også til forslagsstillerne for et veldig viktig forslag, og for at vi får mer diskusjon om dette viktige temaet. Regjeringen er opptatt av at vi skal legge til rette for at alle kan delta i samfunnet på lik linje. Da er en profesjonell tolketjeneste for døve, hørselshemmede og døvblinde et veldig viktig bidrag. Det er også et trygt og seriøst arbeidsliv, som også er en kjernesak for regjeringen.

I dag er tolketjenesten for døve, hørselshemmede og døvblinde organisert som en del av Arbeids- og velferdsetatens hjelpemiddelsentraler. Forslagsstillerne ber regjeringen om å omorganisere tolketjenesten enten som en egen enhet utenfor Nav hjelpemidler eller helt ut av Arbeids- og velferdsetaten.

Det har de siste årene vært gjort mye arbeid for å forbedre tolketjenesten innenfor den etablerte strukturen. Jeg legger merke til at flere av høringsinstansene uttaler at disse endringene har vært til det bedre. Jeg legger også merke til at flere brukerorganisasjoner fraråder omorganisering eller flytting av tolketjenesten på det nåværende tidspunkt.

Jeg tror ikke omorganisering eller flytting er riktig tiltak for å forbedre tolketjenesten. Det er etter min mening viktigere å videreutvikle kvaliteten på tolketjenesten slik den er i dag. Det har også regjeringen bidratt til gjennom bl.a. å bevilge midler over statsbudsjettet i 2023 og 2024 til ansettelse av flere faste tolker som et grunnlag for å kunne øke kvaliteten og gjøre tolketjenesten mer forutsigbar for brukerne. Jeg har selvfølgelig også registrert at det har vært en god del misnøye på tolkefeltet de siste årene, særlig blant frilanstolker knyttet til lønns- og arbeidsforhold. Jeg ønsker å gjøre det helt klart at frilanstolker er, og skal være, en viktig del av tolketjenesten. Det er en del av bakgrunnen for det arbeidet Arbeids- og velferdsdirektoratet nå gjør for å få på plass en ny modell for anskaffelse av tolketjenester fra frilanstolker. Dette arbeidet vil også omfatte lønns- og arbeidsvilkår. Det er i den forbindelse også naturlig å se på en eventuell differensiering basert på f.eks. erfaring.

Jeg er opptatt av at tolketjenesten skal være et godt sted å jobbe både for frilanstolker og for fast ansatte. En godt drevet tolketjeneste med kompetente tolker er også en forutsetning for å oppfylle brukernes rett til tolketjenester og på den måten legge til rette for at de kan delta i utdanning, arbeid og livet for øvrig. Jeg mener dette er mulig å få til innenfor dagens organisering, og jeg er derfor glad for at flertallet er enig i det, og at vi sammen skal jobbe for å styrke den gode tjenesten vi har.

Presidenten [12:40:08]: Det blir replikkordskifte.

Aleksander Stokkebø (H) [12:40:24]: I 2019 kom det 103 000 tolkebestillinger, og av disse ble 76 000 dekket. I 2023 kom det 114 000 bestillinger, og av disse ble

fortsatt 76 000 dekket. Vi ser et økende behov for tolk, men antallet oppdrag har stått stille, og dekningsgraden har gått ned. Dette er på tross av at det fra 2021, ifølge mine opplysninger, er kommet 73 nye tolkestillinger. Spørsmålet til statsråden er: Hvordan kan det ha seg at det med så mange nye tolkestillinger fortsatt ikke er bedre tolkedeckning?

Statsråd Tonje Brenna [12:41:13]: Jeg synes det er litt vanskelig å svare absolutt på det spørsmålet på stående fot, men vil generelt si to ting. Det ene handler om måten tolketjenesten er organisert på. Det gir seg selvfølgelig også uttrykk gjennom hvorvidt den som har behov for tolk, får dekket det behovet. Der er vi i gang med et større arbeid, som også representanten er klar over, som jeg håper og tror skal bidra til at dette blir bedre i framtiden.

Det andre dette handler om, er om vi totalt sett har nok tolker som vi får tak i når det er behov for det. Det har vært en utfordring over tid å utdanne nok folk som kan jobbe innenfor disse tjenestene. Derfor er jeg også glad for at regjeringen gjennom forrige statsbudsjett eller revidert nasjonalbudsjett – med forbehold om at jeg husker riktig – styrket bevilgningene til utdanningsinstitusjonene som utdanner disse tolkene, for det å utdanne folk som kan jobbe i tolketjenesten også framover, blir viktig. Vi vet at det er et stort behov for tolker i Norge, av ulike årsaker. Vi er enige om at vi sammen skal gjøre det vi kan for å styrke denne tjenesten framover, og så må representanten ha meg unnskyldt for at jeg ikke på stående fot klarer å svare på akkurat det konkrete tallet.

Aleksander Stokkebø (H) [12:42:16]: Det er forståelig, og jeg takker for et godt svar likevel.

Et av funnene er at man i tilsvarende periode har hatt en nedgang i frilanstolker, som i snitt dekker flere oppdrag. Det kan være en av forklaringene. Derfor ser vi fram til at regjeringen skal gjøre den gjennomgangen av modellen og vilkårene for bruk av frilanstolker.

Så til et annet spørsmål: Målet med tolketjenesten er jo at den skal bli enda mer brukervennlig. Derfor har vi fra Høyres side tatt opp ideen om en digital oversikt for når tolker er tilgjengelige – altså en oversikt på nett – slik at brukerne kan få bedre oversikt før de legger inn sin bookingforespørsel, og kan planlegge dagen bedre. Vi er glade for at regjeringspartiene i komiteen er med på den merknaden. Spørsmålet til statsråden er om hun vil undersøke mulighetene for å få på plass en sann løsning.

Statsråd Tonje Brenna [12:43:10]: Det vil jeg absolutt bidra til at vi ser på. Jeg er for alle tiltak som kan gjøre det enklere for folk å få forutsigbarhet. Jeg tror likevel

vi skal ha med oss at med det ambisjonsnivået vi i fellesskap har for at folk skal ha tilgjengelig tolk når de har behov for det, er det litt komplisert å lage det perfekte systemet som gjør at alle har forutsigbarhet bestandig. Men dersom det er et ønske fra Stortinget om at vi utforsker muligheten for å ha en slik oversikt, skal jeg selvfølgelig bidra til det.

I tillegg tror jeg at vi skal holde fast ved det som jeg oppfatter at representanten også er enig i, nemlig at vi må ha denne kombinasjonen av fast ansatte og frilanstolker, rett og slett fordi det bidrar til den fleksibiliteten, og fordi det jo bidrar til at dette også er et yrke som er variert, hvor folk kan gå inn enten som selvstendig næringsdrivende og ta på seg oppdrag eller være fast ansatt i tjenestene våre. Jeg tror at det er en styrke for det totale tilbudet til innbyggerne våre at vi organiserer det i en kombinasjon av de to.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:44:18]: Angående organiseringen vil jeg bare nevne, siden statsråden var inne på det, at i hvert fall for SVs del har vi fått med oss gode høringsinnspill og oppdaterte forslag i tråd med det.

Mitt spørsmål dreier seg om noe annet, for så vidt jeg forstår, er spørsmålet om anbudsutsetting av frilanstolker i tolketjenesten oppe til vurdering som en del av det statsråden har referert til av arbeid på dette framover. Brukerorganisasjonene og også fagorganisasjonene til frilanstolkene advarer sterkt mot det. De viser til erfaringer fra Danmark, som har gjort dette over mange år nå, hvor resultatet er at tolkene ikke blir mer tilgjengelige, det er uoversiktlig hvem som har ledige tolkeresurser, og det er blitt for mange forskjellige aktører som tilbyr tolker, mens kvaliteten og kvantiteten har blitt dårligere.

Jeg lurer på om statsråden kan si noe om hva hun foreløpig mener om anbudsutsetting – om det er en prosess for det, eller om det bør skrinlegges.

Statsråd Tonje Brenna [12:45:17]: Jeg er opptatt av det totale tilbudet vi kan gi folk som har behov for tolk. Det er i ulike situasjoner i livet man har behov for det, og det er kanskje også ulike situasjoner som gjør det naturlig at man organiserer det på den ene eller den andre

måten. For eksempel kan det være folk som har behov for å ha med seg tolk i jobbsammenheng, som har et behov som ser forholdsvis likt ut hver dag – det er et forutsigbart behov en har – mens det kan være andre anledninger hvor det er mer spontant eller tilhører sjeldenheterne at man trenger tolk. Det er derfor jeg er opptatt av fleksibiliteten i det totale tilbudet vi gir. Jeg har ikke tenkt å si at det ene eller andre er riktig med tanke på tilbud i denne sammenheng. Jeg er opptatt av at vi får denne helhetlige gjennomgangen. Den kommer i løpet av 2025, og jeg ser fram til fruktbare diskusjoner om hva som er riktig å gjøre, etter hvert som vi får de anbefalingene vi får i den rapporten.

Presidenten [12:46:12]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:46:23]: Det blir kort – jeg skal ikke forlenge debatten en fredags ettermiddag. Det er kun en stemmeforklaring da det har kommet inn to nye forslag til saken.

Løst forslag nr. 6, fra Venstre, oppnår etter vårt syn det samme som forslagene nr. 2 og 3, men med forskjellig inngang på det. Derfor stemmer vi forslag nr. 6.

Det løse forslaget, nummerert som nr. 5, stemmer vi ikke for. Som jeg har nevnt, mener vi at forslag nr. 1 i innstillingen bedre fanger opp også andre gruppers tolkebehov og er en bedre utviklet versjon av det forslaget. Derfor stemmer vi mot forslag nr. 5.

Presidenten [12:46:59]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [12:47:07]

Referat

Presidenten [12:47:08]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen før møtet heves? – Så synes ikke, og siden det er fredag, kan presidenten ønske riktig god helg. – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.48.

